

İran

**İNSANİ AMAÇLI İLAÇ SEKTÖRÜ
PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU**

Tarih :

Raporu Hazırlayan: *Tahran Ticaret Müşavirliği*

1. Ülke Pazarında İnsani Amaçlı İlaç Sektörü.....	3
1.1 İlgili Sektörde Üretim	3
1.2 Ar-Ge ve İnovasyon.....	7
1.3 Perakende Satış Fiyatları.....	9
1.4 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler.....	10
1.5 İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi.....	11
2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti	11
2.1 İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke.....	11
2.2 İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 11 Ülke	12
2.3 İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe Ülkenin Tarife Cetveli ve İhracat-İthalat Yaptığı Ürünler ve Değerleri ve Gümrük Vergileri (İran İstatistikleri)	12
3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar).....	25
3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Değer-\$) (Türkiye İstatistikleri)	25
3.2 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Miktar-kg)	26
4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş	28
4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler	28
4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı	32
4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri.....	33
4.2.2 İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar.....	34
4.3 Sektördeki Önemli Fuarlar	34
4.4 Sektörde Pazara Giriş ve Standartlar	35
4.5 Sektörde Etiketleme ve Ambalajlama	37
4.6 Lojistik.....	37
4.7 Dağıtım Kanalları.....	37
4.8 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat).....	38
4.8.1 Ülkedeki Pazaryerleri	38
4.8.2 İran Pazarı ile İlgili Diğer Genel Bilgiler	39
4.9 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler	39
4.10 Sektörde Vergiler	39
5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar	39
6. İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler.....	40
7. Yaptırımlar Bağlamında İran İlaç Sektörünün Değerlendirilmesi	40
8. Genel Değerlendirme	41
9. Yararlı Adresler	43
10. Kaynakça.....	43

1. Ülke Pazarında İnsani Amaçlı İlaç Sektörü

1.1 İlgili Sektörde Üretim

İran'da yüzyıllardır bitkisel ve geleneksel tıp faaliyetleri olmasına rağmen Avrupa'da bilimsel ve endüstriyel gelişmelerin eş zamanlı olarak gerçekleşmesine paralel olarak İran 19. yüzyılda modern anlamda eczacılık ve endüstriyel ilaç üretimiyle tanışmıştır. Bu doğrultudaki ilk girişimler İran tarihinin önemli devlet adamlardan birisi olan ve “Emir Kebir” olarak bilinen “Mirza Muhammed Taği Han Farahani'nin” reformlarıyla gerçekleşmiştir. Emir Kebir'in yeni sanayi kollarını teşvik etme ve bilgiyi yayma yönündeki çabaları “Dar Al-Fonon” adlı okulun kurulmasını sağlamıştır. Bu okulun temel eğitim dallarından birisi de eczacılık biliminin öğretimi olmuştur. “Dar al-Fonon” okulunun kuruluşunda tuz, potasyum sülfat, potasyum oksit, Roma sülfatı, asetat ve potasyum karbonat gibi o devrin kabul edilen tıbbi ve tıbbi olmayan ilaçlarının hazırlanmasında kullanılan maddelerin hazırlanması için bir de laboratuvar inşa edilmiştir.

1920 yılında İran'da “Pasteur” Enstitüsünün kurulması ve aynı yıl “Tıp Kanunu”nun onaylanması ve yayınlanması 20. yüzyılın başlarında İran'da modern ilaç sanayisinin ortaya çıkışı için atılan ilk adımlar idi. 1955 yılına kadar İran'daki ilaç sanayisi Amerika ve Avrupa'dan sınırlı sayıda ilaç ithal edilmek şeklinde devam etmiştir. Bu yılda, ilk modern ilaç fabrikasının kurulmasıyla İran'da ilaç üretimi modern anlamda başlamıştır. 1960'lı yıllarda petrol gelirlerinin artmasıyla ve sağlanan teşviklerle sağlık sektöründe yabancı ve yerli yatırımlar artmıştır. **Öyle ki 1963-1978 yılları arasında ilaç ve kimya sanayiinde yaklaşık 2.931 milyon Riyal (yaklaşık 39,1 Milyon ABD Doları) yabancı yatırım yapılmıştır.** Ayrıca yurt içi ve yurt dışı ortak yatırımlarla İran'da 25'e yakın ilaç üretim sanayi tesisi kurulmuştur. 1979 İran İslam Devrimi'nin arifesinde İran'ın toplam ilaç pazarı 300 milyon dolara ulaşmış ve piyasada bulunan 4 bin çeşit ilacın yüzde 70'i ithal, yüzde 30'u ise yerli menşeli olmuştur. Bununla birlikte, 1979'a kadar ilaç hammaddesi üretimi alanında hemen hemen hiçbir yatırım yapılmamıştır.

İran İslam Devrimi'nden sonra, “Jenerik Plan” politikasının uygulamaya konulmasıyla ilaç üretim tesislerinin yüzde 80'inden fazlası devlet mülkiyetine geçirilerek ilaç üretiminin büyük kısmı devletin tekeline girmiştir. İran-İrak savaşının başlamasıyla birlikte stratejik bir konuma gelen ilaç üretimi ve ithalatı tam anlamıyla devlet kontrolüne girmiştir. Savaşla birlikte ülke içi talebin karşılanması için geniş kapsamlı destek politikaları uygulanmıştır. Savaşın sona ermesi ve yeniden yapılanma döneminin başlamasıyla birlikte sanayi özelleştirme politikası kapsamında kamuya ait ilaç fabrikalarının büyük bölümü bankalara, İran Yatırım Ulusal Kalkınma Grubuna (eski adıyla Ulusal Banka), Hazrat-e İmam Buyruğu Yürütme Merkezi'ne bağlı Barakat Vakfına ve Azadegan Ekonomik ve Öz Yeterlilik Şirketi ile Tamin İlaç Yatırım Şirketi gibi kamu kuruluşlarına devredilmiştir. Halihazırda bu şirketlere bağlı ilaç üretim şirketlerinin ülkenin ilaç üretiminin yarısından fazlasına sahip olduğu değerlendirilmektedir.

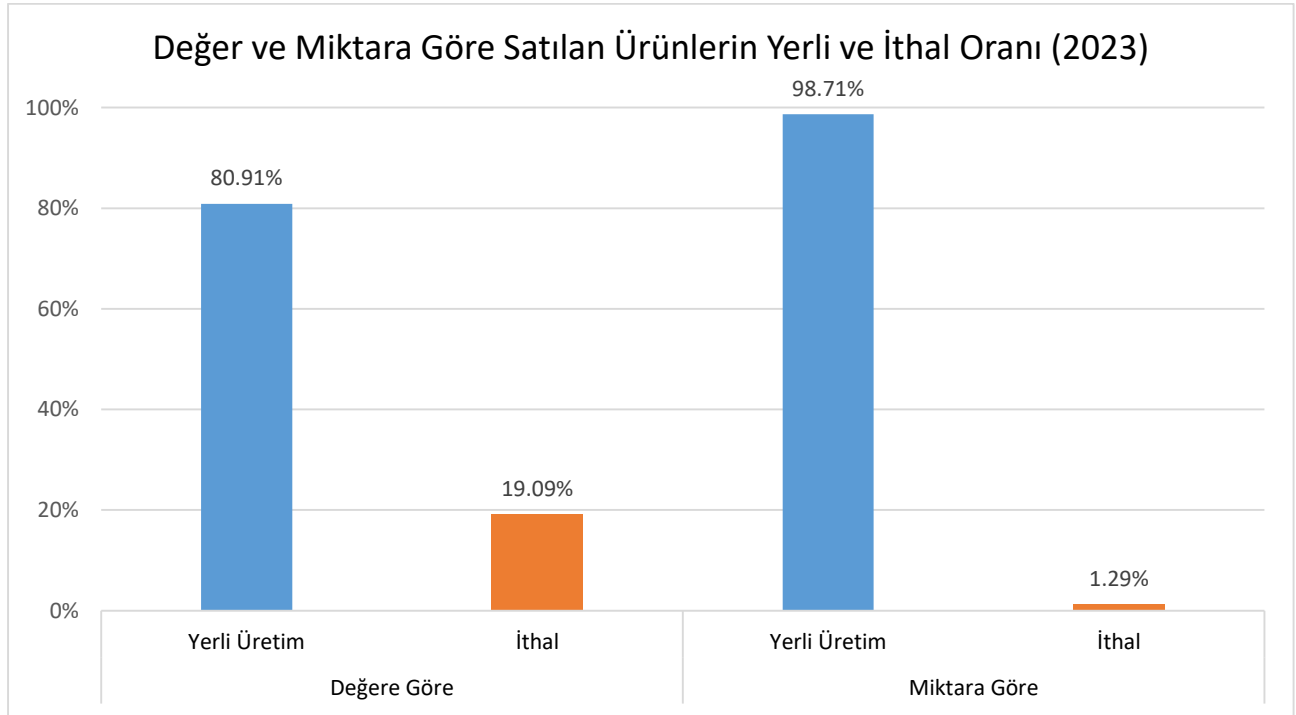
2016 yılında İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan “İnsani Amaçlı İlaç Raporu”na göre Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı'ndan çalışma ve işletme ruhsatı ve izni almış yıllık kapasitesi yaklaşık 57 milyar ünite olan 93 insani amaçlı ilaç üretim ünitesi bulunmaktadır. **Bu birimlerin sayıca %72'sinin mülkiyeti özel, %28'si kamuya aittir.**

Bu raporda, faal tesisler küçük, orta ve büyük olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Bu kapsamda, İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı'ndan işletme ruhsatı alan ve 100'den fazla çalışanı bulunan beşeri ilaç üretim birimlerinin **yüzde 53'ü büyük işletme kapsamında değerlendirilmektedir. Raporda (2016) seçilen toplam birimlerin (93 birim) yüzde 21'ini orta ölçekli işletmeler, yüzde 26'sını ise küçük işletmeler oluşturmaktadır. İlaç sanayiinde 17 adet farmasötik formun üretilmesi için birden fazla olmak üzere çeşitli üretim hatlarının, kalite kontrol ünitelerinin, araştırma ve**

geliştirme (Ar-Ge) birimlerinin ve özel depoların bulunması zorunlu olduğundan, büyük ilaç sanayi tesislerinin bu sanayinin istihdam yüzdesinde önemli bir ağırlığı bulunmaktadır.

İran'ın ilaç endüstrisinde biyofarmasötik üretim alanında değerli başarılar elde edilmesine rağmen, ilaç üretiminde modern ekipman ve modern farmasötik prosesler kullanımı açısından iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadır. (2016-İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı-İnsani Amaçlı İlaç Raporu)

İran'da resmi sektör istatistikleri halihazırda ilaç satışları üzerinden tutulmaktadır. İran Gıda ve İlaç İdaresi tarafından oluşturulan ve <https://publicbi.fda.gov.ir/> linkinde kayıtlı veritabanından İran'da ilaç ve etken maddelere dair tüm yerli üretici, dağıtıcı firmalar, firmalara ve ilaçlara göre perakende satış rakamları, ülkelere göre ithalat ve etken maddelere göre hangi firmanın hangi ilaçları ürettiğine dair bilgilere ve sair verilere ulaşma imkanı vardır. Sektörde şeffaflığı sağlamak amacıyla oluşturulan veritabanına giriş sayfasında yeralan “username” ve “password” ile giriş sağlanabilir. <https://publicbi.fda.gov.ir/> linkinde kayıtlı veritabanı tıbbi teçhizatlara dair de geniş veri sunmaktadır. Bu veritabanından derlenen bazı genel tablolar aşağıda sunulmaktadır. **İran'da 2023 yılında 3.143 milyar dolar değerinde yaklaşık 54 milyar adet ilaç satışı gerçekleşmiş olup ortalama birim ilaç perakende satış değeri 5,8 cent/dolar olmuştur. Yerli üretim ithal oranları aşağıdaki tablodan görülebilir.**

2016 yılında İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan “İnsani Amaçlı İlaç Raporu”nda üretimde en büyük paya sahip olan 65 büyük insani amaçlı üretim biriminin üretim istatistikleri aşağıda derlenmiştir. (Söz konusu Raporda toplam 93 üretim birimi konu edinilmektedir. 2016 yılından günümüze güncel bir rapor yayınlanmamıştır.)

İran’da İnsani Amaçlı İlaç Üretimi (2016)

Ürün Adı		2013	2014	2015
Hap (Tablet)	Üretim	24.440	31.060	32.960
	Kapasite	32.792	34.451	35.530
Kapsül	Üretim	768,3	5.085	6.353
	Kapasite	14.105	14.290	14.498
İğne	Üretim	427,2	439,8	546,8
	Kapasite	1.339	1.348	1.352
Şurup ve Süspansiyon	Üretim	240,1	287,9	369,3
	Kapasite	3.021	3.073	3.084
Merhem,Krem,Jel, Losyon ve kalem	Üretim	81	108,4	148,1
	Kapasite	558,1	593,1	595,2
Damla	Üretim	42	71,1	176,7
	Kapasite	324,2	367,7	382,8
Fitol	Üretim	102,9	215,9	217,6
	Kapasite	150	269,8	269,8
Poşet ve Toz	Üretim	28,5	27,2	23,7
	Kapasite	138,4	147,9	147,9
Viyal	Üretim	133,4	129,3	132,6
	Kapasite	414,6	425,6	450
Doldurulmuş Şırınga	Üretim	2,5	8,2	10,2
	Kapasite	108	110	111,4
Serum ve damıtılmış su	Üretim	130,4	127	287,2
	Kapasite	230,3	230,3	318,5
Yüzeysel Solüsyonu	Üretim	5,6	24,9	37,3
	Kapasite	96,3	101,1	103,5
Dezenfektal Sölüsyonu	Üretim	1,7	5	9
	Kapasite	20,3	23	77
Hemodiyaliz Sölüsyonu	Üretim	2	2,2	1,7
	Kapasite	6	7	10,6
Sprey	Üretim	3,5	6,5	24,4
	Kapasite	52,2	52,2	52,7
Kartoş	Üretim	34,6	51,8	56,8
	Kapasite	38,2	38,2	38,2
Toplam	Üretim	29.400 (61 Birim)	37.600 (66 Birim)	41.300 (65 Birim)
	Kapasite	53.400	55.500	57.100

İran’da Eyaletlere Göre Üretilen İnsani Amaçlı İlaç Üretimi Payları (2016)

Ürün Adı	Eyalet	Ulusal Üretimdeki Payı (Yüzde)
Hap (Tablet)	Tehran	78.84
	Gilan	7.89
	Gazvin	3.45

	Lorestan	2.64
	İsfahan	2.59
	Doğu Azerbayjan	1.55
	Alborz	1.48
	Khorasan Razavi	1.20
	Kermanshah	0.36
Kapsül	Tehran	55.31
	Doğu Azerbayjan	26.28
	İsfahan	13.28
	Lorestan	1.90
	Alborz	1.58
	Gilan	1.41
	Kermanshah	0.14
	Khorasan Razavi	0.07
	Gazvin	0.03
İğne	Tehran	43.09
	Gilan	33.45
	Lorestan	14.10
	Gazvin	8.32
	Doğu Azerbayjan	1.04
Şurup ve Süspansiyon	Tehran	58.95
	İsfahan	12.06
	Merkezi	10.58
	Lorestan	6.20
	Gazvin	6.13
	Alborz	3.70
	Doğu Azerbayjan	1.86
	Gilan	0.52
Merhem,Krem,Jel, Losyon ve kalem	Tehran	72.04
	Merkezi	16.87
	Gilan	10.96
	Lorestan	0.13
Damla	Tehran	91.48
	İsfahan	5.16
	Merkezi	2.77
	Kermanshah	0.59
Ürün Adı	Eyalet	Ulusal Üretimindeki Payı (Yüzde)
Fitil	Tehran	82.61
	Merkezi	11.87
	Gilan	5.52
Poşet ve Toz	Tehran	66.15
	Alborz	22.83
	Gazvin	11.02
Viyal	Tehran	39.64
	Doğu Azerbayjan	31.10

	Lorestan	21.07
	Alborz	4.40
	Khorasan Razavi	2.07
	Gazvin	1.63
	Gilan	0.09
Doldurulmuş Şırınga	Gazvin	48.93
	Alborz	29.06
	Tehran	17.46
	Doğu Azerbayjan	4.25
	Kermanshah	0.30
Serum ve damıtılmış su	Doğu Azerbayjan	64.11
	Khorasan Razavi	18.72
	Tehran	17.17
Yüzeysel Sölüsyon	Tehran	86.25
	Gilan	8.79
	Merkezi	4.96
Dezenfektal Sölüsyonu	Tehran	71.18
	Gilan	21.40
	Merkezi	7.42
Hemodiyaliz Sölüsyonu	Khorasan Razavi	100
Sprey	Tehran	100
Kartoş	Tehran	76.98
	Lorestan	23
	Merkezi	0.02

1.2 Ar-Ge ve İnovasyon

Ar-Ge

Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge), temel araştırma ve gelişimsel veya uygulamalı araştırma olmak üzere iki başlıktan oluşmaktadır. Temel araştırma, yeni bir ilacın sentezlenmesi veya üretilmesi anlamına gelir ve uzun vadeli, yüksek riskli bir yatırım olarak kabul edilmektedir Ar-Ge sektörüne yapılan yatırımın bir diğer kısmı da gelişimsel araştırmalarla ilgilidir. Bu araştırma üretim yöntemlerinin iyileştirilmesi, ürün kalitesinin yükseltilmesi ve üretimin artırılması yönünde ve ürün üretim maliyetinin düşmesine sebep olur. İran'da az sayıda insan ilaç firması gerçek ve pratik anlamda araştırma ve geliştirme kabiliyetine sahiptir. Bu firmaların ana faaliyetleri piyasada bulunan ilaçların formülasyonu, dozaj formları ve dozajları üzerine yoğunlaşmıştır. Bu sanayi de etkin, uzman insan kaynağının eksikliği ilaç üretiminde öngörü eksikliği ve stratejik bakış açısının eksikliği, Ar-Ge'ye yatırım sektöründe ciddi bir sorun haline getiren pek çok etkenden birkaçıdır. **(2016-İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı-İnsani Amaçlı İlaç Raporu)**

Dünya genelinde şirketleri bir çoğu gelirlerinin yaklaşık %4'ünden fazlasını Araştırma ve Geliştirme'ye (Ar-Ge) harcamaktadır. Ancak Ar-Ge'nin İranlı ilaç şirketlerinin birinci önceliği olmadığı değerlendirilmektedir. Bunun nedenleri maddeler halinde aşağıda maddeler halinde açıklanmaktadır:

- 1- İran devleti tarafından, İran ithalat rejimi çerçevesinde ilaçlar temel-hayati ürünler kategorisinde değerlendirilerek ilaç ithalatında sübvansé edilmiş kur tahsis edilmektedir. Sübvansé edilmiş dövizle erişimi olan firmaların iç piyasada rekabet gücü yükselmekte veya devlet haksız rekabeti önlemek için her firmaya üretim ve iç ihtiyaca göre sübvansé edilmiş kur tahsis etmektedir. Bu durum ilaç piyasasında devlet kontrolü ve müdahalesini artırmaktır. Sübvansé edilmiş döviz ile ithalat yapan firmaların ilaç satış fiyatlarında devlet kontrolü daha fazla olmaktadır. Bu sebeple firmalar Ar-Ge yatırımlarına kaynak ayırmaktan imtina edebilmektedir.
- 2- Ambargoların da etkisiyle, yabancı firmaların piyasada sınırlı etkinlik göstermesi, İranlı ilaç firmalarının nisbeten iç pazarda istikrarlı olmaları bu firmalar arasında rekabet oranının düşüğe seviyede kalmasına sebep olmaktadır. İranlı şirketler arasında pazar payı kazanmak için güçlü bir rekabet yoktur. Bu şirketlerin her birinin muayyen ilaçlarda kendi belirli pazar payı olduğu için Ar-Ge departmanlarına yatırım yapma ihtiyacı duymamaktadır.
- 3- Özellikle 2018 yılından itibaren Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin İran'a kapsamlı ambargolar uygulamaya koymasıyla başlayan süreçte İran'da yaşanan iktisadi zorluklar devletin ilaç fiyatlarında baskılamasını artırmış firmaların kar marjını düşürmüştür. Ayrıca geçmiş dönemlerde İran'ın ilaç sektöründe yerleşmeyi artırma politikası küçük pekçok firmanın ilaç sektörüne girmesine sebep olmuş sonrasında gelen iktisadi zorluklarla birlikte daralan piyasanın İran ilaç sektöründe nisbeten atıl kapasite oluşturduğu değerlendirilmektedir. Bu durum da firmaları Ar-Ge yatırımlarından imtina ettirmektedir.
- 4- Ar-Ge projelerinin uzun vadeli bir yatırım gerektirmesi ancak şirketlerin idari ve finansal istikrarsızlığı ile şirketlerin Ar-Ge'ye yatırım yapmasını teşvik edici yasal mevzuatın olmaması firmaların Ar-Ge yatırımları yapmasının önündeki engellerden biridir.
- 5- Özel şirketler, hammadde üretim maliyetlerinin yüksek olması, farmasötik ürünler için düşük kâr marjı ve hükümetin yeni ilaçlar için düşük ve zayıf destek politikaları nedeniyle Ar-Ge faaliyetlerine uygun şekilde yatırım yapamamaktadırlar. Bu nedenle firmalar, ilaç sektöründe inovasyon ve yenilikçilikten uzak kalmışlardır.
- 6- Devlet bünyesinde hem yerli hem de ithal ilaç ürünleri için kapsamlı bir planlama sisteminin oluşturulması, şirketlerin yenilikçi olma motivasyonunu azaltan esnek olmayan bir fiyatlandırma sisteminin uygulanması ve bazı çok güçlü yarı-kamu şirketlerinin varlığı bu sektör için en zorlayıcı hususlardır. Diğer taraftan, ilaç fiyatlandırmasında Ar-Ge harcamalarının dikkate alınmaması ve fikri mülkiyet haklarına yeterli önem verilmemesi, yerli şirketleri yalnızca kendi yerli ürünlerini üretmeye veya piyasada bulunan yabancı ilaçların jenerik formlarını üretmeyi düşünmeye yöneltmiştir.

İnovasyon

- 1- Yerel ilaç şirketlerinde verimli Ar-Ge projelerinin bulunmaması nedeniyle İranlı firmaların önümüzdeki yıllarda yeni çıkır açıcı ürünler üretmeleri pek mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla, İran ilaç sanayinin genel teknolojik kapasitesi hâlâ büyük ölçüde jenerik ilaç üretimi ve formülasyonu sınırlıdır.

Bununla birlikte;

- 2- Antibiyotikler ve reçetesiz satılan ağrı kesiciler gibi jenerik ilaçların yanı sıra İran, radyofarmasötikler ve özel hastalıklara yönelik biyolojik ilaçlar gibi karmaşık tıbbi ilaç üretim alanına da girmeyi başarmıştır.
- 3- Ayrıca İran, kök hücre araştırmalarında plazmaferez (kan plazması tedavisi) gibi tedavi yöntemlerinden altyapılar kurarak bu alanda yer edinen ülkeler arasına girmiştir. En büyük biyofarmasötik şirket olan “CinnaGen” diğerlerinin yanı sıra önde gelen immünoloji ve kanser ilaçlarının biyobenzerlerini üretmekte ve gelirinin %20'sini Ar-Ge'ye yatırmaktadır.
- 4- İran ilaç iç pazarında devletin ithal ikameci politikaları, İranlı yatırım şirketleri yeni ve gelecek vaadeden alanlarda yatırımlar yapmaya özendirmiştir. Kök hücre tedavilerinde yeni ve yenilikçi bir firma olarak “Viracellule” bu kapsamda değerlendirilmeye değer görülmektedir.
- 5- Biyoteknoloji merkezlerinin kurulmasına yönelik küresel eğilim ile Tahran yakınlarında hükümetin 2 milyar dolarlık desteğiyle bir "Endüstriyel İlaç Şehri" inşa etmek amaçlanmaktadır. Bu ilaç şehrinde, araştırma laboratuvarları ve biyoteknoloji üreticileriyle birlikte inkübatörler ve start-up ların da faaliyet göstermesi öngörülmektedir. Yabancı yatırımcıların da muhtelif vergi muafiyetleri sağlanması öngörülen bu projenin yabancı yatırımcıları cezbedeceği umut edilmektedir.

1.3 Perakende Satış Fiyatları

Resmi istatistikler borkodlu sistemle ilaç perakende satış fiyatları üzerinden açıklandığı için en çok satışı yapılan ilk 20 jenerik ilacın satış fiyatlarına raporumuzda aşağıda yer verilmiştir. Her ilaç özelinde <https://publicbi.fda.gov.ir/> linkinde kayıtlı veritabından ilaç satış rakamları ve perakende satış fiyatlarına ilişkin bilgi bulunmaktadır. **İran’da ilaçlar katma değer vergisi (KDV)’nden muaftır.**

Sıra	İlaç İsmi (Jenerik İlaçlar)	Payı	Perakende Satış Fiyatı (dolar) (2023)
1	AMOXICILLIN CAPSULE ORAL 500 mg	1,6%	0,04
2	IMMUNE GLOBULIN INJECTION INTRAVENOUS 50 mg/1mL 100 mL	1,4%	104,85
3	SODIUM CHLORIDE INJECTION, SOLUTION PARENTERAL 0.9 % 500 mL	1,4%	0,39
4	CEFIXIME TABLET ORAL 400 mg	1,2%	0,13
5	CO-AMOXICLAV TABLET ORAL 500 mg/125 mg	0,9%	0,11
6	ADULT COLD PREPARATIONS (4-3) TABLET ORAL 325 mg/5 mg/2 mg	0,9%	0,02
7	ENOXAPARIN SODIUM INJECTION PARENTERAL 100 mg/1mL 0.4 mL	0,9%	1,76
8	METFORMIN HYDROCHLORIDE TABLET ORAL 500 mg	0,9%	0,02
9	ACETAMINOPHEN / CAFFEINE / IBUPROFEN CAPSULE ORAL 325 mg/40 mg/200 mg	0,9%	0,03
10	INSULIN GLARGINE INJECTION PARENTERAL 100 [iU]/1mL 3 mL	0,9%	2,59
11	HEPARIN SODIUM INJECTION PARENTERAL 5000 [iU]/1mL 1 mL	0,8%	0,67
12	INSULIN ASPART INJECTION, SOLUTION PARENTERAL 100 [iU]/1mL 3 mL	0,8%	2,63

13	BOTULINUM A TOXIN INJECTION, POWDER, LYOPHILIZED, FOR SOLUTION PARENTERAL 500 [iU]	0,8%	9,52
14	ADALIMUMAB INJECTION, SOLUTION PARENTERAL 50 mg/1mL 0.8 mL	0,8%	24,58
15	AZITHROMYCIN TABLET ORAL 500 mg	0,8%	0,13
16	SOMATROPIN INJECTION PARENTERAL 20 [iU]/1mL 1.5 mL	0,7%	10,16
17	ALBUMIN (HUMAN) INJECTION, SOLUTION PARENTERAL 20 % 50 mL	0,7%	17,52
18	ACETAMINOPHEN INJECTION, SOLUTION, CONCENTRATE INTRAVENOUS 150 mg/1mL 6.7 mL	0,7%	0,35
19	CLOPIDOGREL (AS BISULFATE) TABLET ORAL 75 mg	0,7%	0,11
20	PANTOPRAZOLE (AS SODIUM SESQUIHYDRATE) TABLET, DELAYED RELEASE ORAL 40 mg	0,7%	0,03

1.4 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Değere göre en çok ilaç temin eden (ambalajda ismi bulunan?) ilk 20 firma ve payları 2023

Sıra	Firma Adı	Payı
1	Dr. Abidi Pharmacy	6,3%
2	Actoverco	5,6%
3	Behestan Pharmaceutical Company	4,4%
4	CinnaGen co	4,4%
5	Cobel Darou	3,6%
6	Daana Pharma	3,3%
7	Exir Pharmaceutical Company	2,8%
8	Darou Pakhsh Pharmaceutical Mfg. Co.	2,7%
9	Alborz Darou Pharmaceutical Co.	2,5%
10	Tehran Chemie Pharmaceuticals	2,3%
11	AryoGen Pharmed	2,2%
12	Farabi Pharmaceutical company	1,9%
13	Sobhan Darou Co	1,6%
14	Caspian tamin Pharmaceutical	1,4%
15	Afachemi	1,4%
16	Sinadarou Labs Company	1,3%
17	Novo Nordisk	1,3%
18	Pooyesh Darou	1,3%
19	Shahid Ghazi Pharmaceutical Co.	1,2%
20	Shafayab Pharma	1,2%

Değere göre en çok ilaç dağıtımını yapan ilk 20 firma ve payları 2023

Sıra	Firma Adı	Payı
1	Daroupakhsh Holding Company	10,4%
2	Hejrat Broadcasting Company	10,1%
3	Alborz Broadcasting Company	9,0%
4	Adorateb company	8,2%
5	Razi Broadcasting Company	6,5%
6	EliteDaru	6,1%

7	Ferdows Distribution Company	5,0%
8	Behestan Pakhsh Company	4,3%
9	shafa arad	4,1%
10	Exir Pharmaceutical Company	3,5%
11	Daya Darou	3,2%
12	Momtaz Pharmaceutical Distribution Company	3,2%
13	Cinna Distribution	3,2%
14	Pourapakhsh Pharmaceutical Distribution Company	2,2%
15	Milan Pars	2,2%
16	Yaraten Samen	1,4%
17	Eltiam Pharmacists Company	1,4%
18	Mahban drug distribution company	1,3%
19	Mahyadarou	1,3%
20	Qasem Iran Company	1,3%

1.5 İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

Raporun ilgili yerlerinde önde gelen üretici ve dağıtıcılara dair bilgi verilmiştir.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

2.1 İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

No	Ülke	Ağırlık (KG)	Değer (\$)	Pay miktara göre	Pay değere göre
1	Birleşik Arap Emirlikleri	4.517.929	221.160.275	6%	14%
2	Fransa	1.311.208	111.890.970	2%	7%
3	Almanya	1.611.085	98.978.849	2%	6%
4	İsviçre	203.425	86.156.769	0%	6%
5	Türkiye	4.156.094	79.389.071	6%	5%
6	İtalya	1.614.957	78.038.918	2%	5%
7	Avusturya	2.057.772	74.776.288	3%	5%
8	Danimarka	151.000	73.805.247	0%	5%
9	Amerika Birleşik Devletleri	53.648	60.105.436	0%	4%
10	Hindistan	17.549.346	50.032.711	24%	3%
Toplam		74.403.972	1.541.393.257	45%	61%

İran İstatistikleri

2.2 İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 11 Ülke

No	Ülke	Ağırlık (KG)	Değer (\$)	Pay miktara göre	Pay değere göre
1	Almanya	372.553	36.722.073	5%	27%
2	Irak	451.691	18.306.218	5%	13%
3	İtalya	168.141	17.575.509	2%	13%
4	Suriye	21.010	15.414.410	0,3%	11%
5	Afganistan	1.565.313	11.791.777	19%	9%
6	Rusya Federasyonu	11.460	9.397.708	0,1%	7%
7	Beyaz Rusya	27.103	1.784.144	0,3%	1%
8	Venezüella	19.317	1.730.720	0,2%	1%
9	Pakistan	37.477	1.227.793	0,5%	1%
10	Umman	18.597	966.040	0,2%	1%
11	Türkiye	804	815.142	0,01%	1%
Toplam		8.242.627	137.254.245	33%	84%

İran İstatistikleri

2.3 İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe Ülkenin Tarife Cetveli ve İhracat-İthalat Yaptığı Ürünler ve Değerleri ve Gümrük Vergileri (İran İstatistikleri)

GTİP No	AÇIKLAMA	GÜMRÜK VERGİSİ	İHRACAT AĞIRLIK (KG)	İHRACAT DEĞER(\$)	İTHALAT AĞIRLIK (KG)	İTHALAT DEĞER(\$)
30 01	Glands and other organs for organo-therapeutic uses, dried, whether or not powdered; extracts of glands or other organs or of their secretions for organo-therapeutic uses; heparin and its salts; other human or animal substances prepared for therapeutic or prophylactic uses, not elsewhere specified or included.					
3001 20 00	- Extracts of glands or other organs or of their secretions	3			3.146	17.249.756
3001 90	- Other:					
3001 90 10	--- Bee Venom	20			142	20.206
3001 90 90	--- Other	3			8.722	11.116.141

30 02	obtained by means of biotechnological processes; vaccines, toxins, cultures of micro-organisms (excluding yeasts) and similar products; cell cultures, whether or not modified. Human blood; animal blood prepared for therapeutic, prophylactic or diagnostic uses; antisera other blood fractions and immunological products, whether or not modified or					
	obtained by means of biotechnological processes. - Antisera, other blood fractions and immunological products, whether or not modified or					
3002 12	--Antisera and other blood fractions:					
3002 12 10	--- With medical application	3	20.740	923.092	289.759	68.059.642
3002 12 20	--- With Veterinary application	3			2.953	421.683
3002 12 30	--- With Research and Laboratory application	3			792	396.178
3002 12 90	--- Other	3	539.670	54.281.126	144.846	116.918.809
3002 13	--Immunological products, unmixed, not put up in measured doses or in forms or packing for retail sale:					
	--- For human consumption:					
3002 13 11	similar domestic production --- - Having	20				
3002 13 12	---- Other	3			448	1.428.062
	--- For Veterinary Usage:					
3002 13 21	similar domestic production --- - Having	9	39	16.800		
3002 13 22	---- Other	4				
3002 14	-- Immunological products, mixed, not put up in measured doses or in forms or packing for retail sale:					
	--- For human consumption:					
3002 14 11	similar domestic production --- - Having	20				
3002 14 12	---- Other	3			300	2.000
	--- For Veterinary Usage:					
3002 14 21	similar domestic production --- - Having	9				

3002 14 22	---- Other	3				
3002 15	-- Immunological products, put up in measured doses or in forms or packing for retail sale:					
	--- For human consumption:					
3002 15 11	similar domestic production --- - Having	20			9.777	10.369.392
3002 15 12	---- Other	3				
	--- For Veterinary Usage:					
3002 15 21	similar domestic production --- - Having	9				
3002 15 22	---- Other	3			194	321.447
30023090	- Vaccines, toxins, cultures of micro-organisms (excluding yeasts) and similar products:				900	79.632
3002 41 00	-- Vaccines for human medicine	3			82.288	33.834.348
3002 42	-- Vaccines for veterinary medicine:					
3002 42 10	--- Having similar domestic production vaccines	19			230.510	25.716.528
3002 42 90	--- Other	3	4.700	181.735	367.023	42.099.428
3002 49	-- Other:					
3002 49 10	---Micro organism elements the microbial elements which are useful for control the illnesses and weeds.	3				
3002 49 20	--- Micro organism perobiotech	3	105	14.671	7.925	388.122
3002 49 21	--- Abrin	3				
3002 49 22	--- Aflatoxins	3				
3002 49 23	--- Botulinum toxinns	3				
3002 49 24	--- Cholera toxin	3				
3002 49 25	--- Clostridium perfringens alpha beta1,beta2, epsilon and iotatoxins	3				
3002 49 26	--- Conotoxins	3				
3002 49 27	--- Diacetoxyscirpend	3				
3002 49 28	---HT-2 toxin	3				
3002 49 29	--- Microcystins (cyanoginsins)	3				
3002 49 30	---1H, 10H-pyrrolo (1, 2-c(purine-10, 10 – dio1, 2, 6 – diamino- 4 - (((aminocarbonyl) oxymethyl(- 3a, 4, 8, 9 – tetrahydro – (3as, 4r, 10 as) – (3as – (3a – ?, 4 – x.10ar*)) -2, 6 – diamino – 4 – (((amino carbonyl)oxy) methyl) – 3a, 4, 8, 9 –	3				

	tetrahydro – 1 H.10H – pyrrolo (1-2-e) purine – 10.10 - diol					
3002 49 31	--- Shiga toxins (shiga – like toxins verotoxins, and verocytotoxins)	3				
3002 49 32	--- Staphylococcus aureus enterotoxins, hemolysin alpha toxin, and toxic shock syndrome toxin (formerly known as staphylococcus enterotoxin f)	3				
3002 49 33	--- T-2 toxin	3				
3002 49 34	--- Tetrodotoxin	3				
3002 49 35	--- Viscumin (viscum album lectin 1)	3				
3002 49 36	--- Volkensin	3				
3002 49 37	--- Coccioides immitis	3				
3002 49 38	--- Coccioides posadasii	3				
3002 49 39	--- Modeccin	3				
3002 49 40	--- Ricinus communis	3				
3002 49 90	--- other	3			41.417	12.220.599
	- Cell cultures, whether or not modified:					
3002 51 00	-- Cell therapy products	3				
3002 59 00	-- Other	3			14	35.290
3002 90 00	- Other	3			2.663.927	5.900.348
30 03	Medicaments (excluding goods of heading 30.02, 30.05 or 30.06) consisting of two or more constituents which have been mixed together for therapeutic or prophylactic uses, not put up in measured doses or in forms or packings for retail sale.					
3003 10	- Containing penicillins or derivatives thereof, with a penicillanic acid structure, or streptomycins or their derivatives					
3003 10 10	--- Having similar domestic production	15				
3003 10 90	--- Other	3				
3003 20	- other, Containing antibiotics					

3003 20 10	--- Having similar domestic production	15	155.743	844.554		
3003 20 90	--- Other	3	2.149	58.871		
	- other, Containing hormones or other products of heading 29.37:					
3003 31	insulin -- Containing					
3003 31 10	--- Having similar domestic production	15				
3003 31 90	--- Other	3				
3003 39	-- Other					
3003 39 10	--- Having similar domestic production	15	925.877	10.557.688		
3003 39 90	--- Other	3	29.958	284.057		
	- Other, Containing alkaloids or derivatives thereof:					
3003 41	-- Containing ephedrine or its salts					
3003 41 10	--- Having similar domestic production	15				
3003 41 90	--- Other	3				
3003 42	-- Containing pseudoephedrine (INN) or its salts					
3003 42 10	--- Having similar domestic production	15				
3003 42 90	--- Other	3				
3003 43	-- Containing norephedrine or its salts					
3003 43 10	--- Having similar domestic production	15				
3003 43 90	--- Other	3				
3003 49	-- Other					
3003 49 10	--- Having similar domestic production	15			323.834	20.674.530
3003 49 90	--- Other	3				
3003 60 00	- Other, Containing antimalarial active principles described in subheading Note 2 to this chapter	3				
3003 90	- Other:					
3003 90 10	--- Having similar domestic production	14	925.877	10.557.688	2.444	2.990.246
3003 90 90	--- Other	3	29.958	284.057	303.567	23.157.553
30 04	Medicaments (excluding goods of heading 30.02, 30.05 or 30.06) consisting of mixed or unmixed products for therapeutic or prophylactic uses, put up in measured doses					

	(including those in the form of transdermal administration systems) or in forms or packings for retail sale.					
3004 10	- Containing penicillins or derivatives thereof, with a penicillanic acid structure, or streptomycins or their derivatives:					
	--- For human consumption:					
3004 10 11	similar domestic production --- - Having	19	4.208	52.673		
3004 10 12	---- Other	3				
	--- For Veterinary Usage:					
3004 10 21	similar domestic production --- - Having	9			28.383	1.349.369
3004 10 22	---- Other	3			4.626	384.066
3004 20	- Other, Containing antibiotics:					
	--- For human consumption:					
3004 20 11	similar domestic production --- - Having	20	319.852	1.327.907	5.103	282.404
3004 20 12	---- Other	3	31.123	420.074	65	73.504
	--- For Veterinary Usage:					
3004 20 21	similar domestic production --- - Having	9	8.011	113.552	265.008	6.854.374
3004 20 22	---- Other	3	2.073	20.971	65.016	1.757.109
	- Other, Containing hormones or other products of heading 29.37:					
3004 31	insulin -- Containing					
3004 31 10	--- Having similar domestic production	20			2.605	4.009.044
3004 31 90	--- Other	3			2.615.640	108.265.346
3004 32	-- Containing corticosteroid hormones, their derivatives or structural analogues:					
	--- For human consumption:					
3004 32 11	similar domestic production --- - Having	20	600	4.247	130	60.034
3004 32 12	---- Other	3	12.148	99.688	51.970	9.127.530
	--- For Veterinary Usage:					
3004 32 21	similar domestic production --- - Having	9			190	104.743

3004 32 22	---- Other	3	24.000	22.351	628	142.973
3004 39	-- Other:					
	--- For human consumption:					
3004 39 11	similar domestic production --- - Having	20			196.175	35.580.903
3004 39 12	---- Other	3	178.588	2.915.042	11.429.262	191.464.487
	--- For Veterinary Usage:					
3004 39 21	similar domestic production --- - Having	9	1.486	466.462	15.806	647.719
3004 39 22	---- Other	3	9.000	23.852	275	30.128
30043990	- Other, Containing alkaloids or derivatives thereof:	3			238	49.743
3004 41	-- Containing ephedrine or its salts					
3004 41 10	--- Having similar domestic production	20				
3004 41 90	--- Other	3				
3004 42	-- Containing pseudoephedrine (INN) or its salts					
3004 42 10	--- Having similar domestic production	20				
3004 42 90	--- Other	3				
3004 43	-- Containing norephedrine or its salts					
3004 43 10	--- Having similar domestic production	20				
3004 43 90	--- Other	3				
3004 49	-- Other					
3004 49 10	--- Having similar domestic production	20	860	16.145	48.270	2.345.390
3004 49 90	--- Other	3	54	2.944	220.841	9.130.292
3004 50	- Other, Containing vitamins or other products of heading 29.36:					
	--- For human consumption:					
3004 50 11	similar domestic production --- - Having	20	5.441	35.175		
3004 50 12	---- Other	3	137	2.188		
	--- For Veterinary Usage:					
3004 50 21	similar domestic production --- - Having	9	36.530	257.076	189.353	1.196.255
3004 50 22	---- Other	3	45.262	170.800	57.331	834.480
3004 60 00	-- Other, Containing antimalarial active principles	3				

	described in subheading Note 2 to this chapter					
3004 90	- Other					
	--- Radiopharmaceutical:					
3004 90 11	---- Having similar domestic production	20	7.708	4.239.800		
3004 90 12	---- Other	3	89.359	35.463.038	18.924	1.046.925
	--- Medicine with natural origin for human consumption:					
3004 90 13	---- Having similar domestic production	20	2.330	65.027	9	54.751
3004 90 14	---- Other	3	197.108	5.002.401	34.088	2.813.173
	--- Medicine with natural origin for Veterinary Usage:					
3004 90 15	---- Having similar domestic production	9			14.376	398.412
3004 90 16	---- Other	3	596	28.734	281.864	5.744.586
	--- Other:					
3004 90 91	---- Having similar domestic production	19	12.289	676.731	875.606	51.711.705
3004 90 92	---- Other	3	201.071	1.969.680	26.171.629	374.654.792
3005	Wadding, gauze, bandages and similar articles (for example, dressings, adhesive plasters, poultices), impregnated or coated with pharmaceutical substances or put up in forms or packings for retail sale for medical, surgical, dental or veterinary purposes.					
3005 10	- Adhesive dressings and other articles having an adhesive layer					
3005 10 10	and bleeding (or injection) --- Adhesive dressing for ulcer	20	280	700	18.652	106.148
3005 10 20	--- Adhesive dressing that to keep the equipment and tools used	20			391.275	3.179.636
3005 10 30	--- Medical oil cloth	32	5.200	30.167		
3005 10 90	--- Other	4	3.759	7.559	427.947	8.000.211
3005 90	- Other					
3005 90 10	--- Simple sterile bandages, vaselined gauze, plastery and under plastery and tube bandages, simple lenogaue, dental cotton roles and eye-pad	32	20.307	89.319	14.496	87.911

3005 90 20	--- Bandages of fiberglass	32	10.350	71.814		
3005 90 30	--- Advanced Pancement for chronic Wounds (Bedsore, Diabetic, EB Patients) for absorption of watersupply secretions and control of infection contain hydrocolloid foan, hydrogel, hydrofiber, antibacterial alginate and etc.	32			56.071	10.691.920
3005 90 40	--- Varnish Fluoride	32				
3005 90 90	--- Other	32	14.675	57.959		
30 06	Pharmaceutical goods specified in Note 4 to this Chapter.					
3006 10	- Sterile surgical catgut, similar sterile suture materials (including sterile absorbable surgical or dental yarns) and sterile tissue adhesives for surgical wound closure; sterile laminaria and sterile laminaria tents; sterile absorbable surgical or dental haemostatics; sterile surgical or dental adhesion barriers, whether or not absorbable					
3006 10 10	--- Sterile surgical catgut, plain, chromic, Nylon, silk, polypropelene, poly vinilidine floride (monofilament) and poly glycolic acid (without needle) with size of 0 to 0/5	4				
3006 10 90	--- Other	4	1.037	1.032	6.624	7.794.624
3006 30	- Opacifying preparations for X-ray examinations; diagnostic reagents designed to be administered to the patient:					
3006 30 10	---Diagnostic Radiopharmaceuticals For use on the patient	5				
3006 30 90	--- Other	5			105.276	16.502.356
3006 40	- Dental cements and other dental fillings; bone reconstruction cements					
3006 40 10	--- Other	5			1.606	446.682
3006 40 20	--- Glass Ionomer cement	5			8.550	1.258.706
3006 40 30	--- Acryle	5			2.330	92.562

3006 40 40	--- Polycarboxilate cement	5			1.179	250.210
3006 40 50	--- Composite	4			31.820	16.392.526
3006 40 60	--- Zoe cement	5			4	1.995
3006 40 65	--- Rc - Prep	4			16	4.808
3006 40 66	--- Gutta - Percha	4			3.708	269.929
3006 40 67	--- Acid Etching	4			22	1.506
3006 40 68	--- Dental Usage Pansement	4			6	2.121
3006 40 80	--- Amalgams for dental Fillings	5				
3006 40 90	--- Other	4	600	6.000	87.020	15.623.492
3006 50 00	- First-aid boxes and kits	10	20	200	146	3.645
3006 60 00	- Chemical contraceptive preparations based on hormones, on other products of heading 29.37 or on spermicides	3	57	285	259	163.162
3006 70	- Gel preparations designed to be used in human or veterinary medicine as a lubricant for parts of the body for surgical operations or physical examinations or as a coupling agent between the body and medical instruments					
3006 70 10	--- Medical electrode jel	5	12	449	19.294	152.758
3006 70 90	--- Other	3	858	28.345	42.386	5.807.216
	- Other					
3006 91 00	--Appliances identifiable for ostomy use	4			97.007	10.377.634
3006 92 00	--Waste pharmaceuticals	3				
3006 93	-- Placebos and blinded (or double-blinded) clinical trial kits for a recognised clinical trial, put up in measured doses					
3006 93 10	--- Having similar domestic production	20				
3006 93 90	--- Other	4	570	1.710		

38 08	Insecticides, rodenticides, fungicides, herbicides, anti-sprouting products and plant-growth regulators, disinfectants and similar products, put up in forms or packings for retail sale or as preparations or articles (for example, sulphur-treated bands, wicks and candles, and fly-papers).					
	- Goods specified in Subheading Note 1 to this Chapter :					
3808 52 00	--DDT (ISO) (clofenotane (INN)), in packings of a net weight content not exceeding 300 g	3				
3808 59	-- Other					
3808 59 10	--- Toxaphene	3				
	--- Other					
	Technical					
3808 59 91	---- High Risk	9				
3808 59 92	---- Medium Risk	4				
3808 59 93	---- Low Risk	3				
	Ready preparation					
3808 59 94	---- High Risk	15				
3808 59 95	---- Medium Risk	5				
3808 59 96	---- Low Risk	5	40.186	46.569		
	- Goods specified in Subheading Note 2 to this Chapter :					
3808 61	-- In packings of a net weight content not exceeding 300 g					
	Technical					
3808 61 10	--- High Risk	9				
3808 61 20	--- Medium Risk	4	291.515	341.728		
3808 61 30	--- Low Risk	3				
	Ready preparation					
3808 61 40	--- High Risk	15				
3808 61 50	--- Medium Risk	5				
3808 61 60	--- Low Risk	5				
3808 62	-- In packings of a net weight content exceeding 300 g a but not exceeding 7.5 kg					
	Technical					
3808 62 10	--- High Risk	9				
3808 62 20	--- Medium Risk	4				
3808 62 30	--- Low Risk	3				

	Ready preparation					
3808 62 40	--- High Risk	15				
3808 62 50	--- Medium Risk	5				
3808 62 60	--- Low Risk	5				
3808 69	-- Other					
	Technical					
3808 69 10	--- High Risk	9				
3808 69 20	--- Medium Risk	4				
3808 69 30	--- Low Risk	3				
	Ready preparation					
3808 69 40	--- High Risk	15				
3808 69 50	--- Medium Risk	5				
3808 69 60	--- Low Risk	5	25.500	25.499		
3808 69 90	- Other					
3808 91	-- Insecticides:					
	--- Technical (effective) chemical					
3808 91 11	---- High Risk	9	136.699	158.851	834.305	12.015.186
3808 91 12	---- Medium Risk	4	24.000	7.200	727.660	7.721.199
3808 91 13	---- Low Risk	3	9.445	14.285	1.919.035	34.211.466
	--- Chemical preparation					
3808 91 21	---- Product	55	2.263.495	3.049.227		
3808 91 22	---- High Risk	14	47.580	82.728	193.883	2.968.645
3808 91 23	---- Medium Risk	4	36.711	52.412	1.345.004	9.885.815
3808 91 24	---- Low Risk	4	403.889	413.274	3.001.989	31.830.509
3808 92	-- Fungicide					
	--- Effective material technical chemicals poison					
3808 92 11	---- High Risk	9			859.600	6.381.894
3808 92 12	---- Medium Risk	4	26.401	15.490	525.605	5.199.565
3808 92 13	---- Low Risk	3	4.000	13.453	585.755	12.231.693
	--- Chemical ready preparation					
3808 92 21	---- High Risk	14	8.493	25.448	949.660	8.842.901
3808 92 22	---- Medium Risk	4	98.953	101.718	314.305	6.853.575
3808 92 23	---- Low Risk	4	182.070	231.073	1.625.470	17.210.324

3808 93	-- Herbicides, anti-sprouting products and plant-growth regulators:					
	--- Tecical (effective) chemical					
3808 93 11	---- High Risk	9	575	5.250	150.397	5.707.277
3808 93 12	---- Medium Risk	4	900	4.887	763.450	7.434.641
3808 93 13	---- Low Risk	3	7.155	47.069	7.393.828	35.883.526
	--- Chemical ready preparation					
3808 93 21	---- High Risk	14	2.654	12.393	167.555	1.359.952
3808 93 22	---- Medium Risk	4	1.324	3.249	270.731	2.743.024
3808 93 23	---- Low Risk	4	18.885	42.521	2.462.383	23.015.788
3808 94	-- Disinfectants:					
	--- Ready preparation:					
3808 94 11	---- Povidone iodine, pharmaceutical grade	14	207	1.078	10.000	256.098
3808 94 12	---- Non-alcoholic disinfectant	3	7.980	9.857	18.275	212.647
3808 94 13	---- Alcohol- based disinfectant	4				
3808 94 19	---- other	3	120.170	110.896	678.034	3.319.362
	--- Technical (Poison):					
3808 94 21	---- Povidone iodine, pharmaceutical grade	14				
3808 94 29	---- other	3			61.820	220.251
3808 99	-- Other					
3808 99 10	kill insects, rodents, pests, ... - -- Card or tape impregnated with glue and without toxic substances for	3	311.512	451.685		
3808 99 20	--- Insect repellents (methel eugenol, seru hydrolyzate protein) for pest control only	3				
3808 99 30	--- Insecr sexual pheromones	3			330	69.115
3808 99 40	--- Biological products for pesticide disposal (biological pesticide)	3			41.000	347.955
3808 99 90	--- Other	4	289.953	289.969	1.109.865	4.744.914
Toplam (kg-dolar)			8.242.627	137.254.245	74.403.972	1.541.393.257

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Değer-\$) (Türkiye İstatistikleri)

GTIP Altılı Kodu	GTIP Altılı Adı	2020	2021	2022	2023	2024
300190	TEDAVİDE KULLANILAN KURUTULMUŞ GUDDERLER VE DİĞER ORGANLAR, HEPARİN VE TUZLARI, İNSAN VEYA HAYVAN MEN	1.642				
300212	ANTİSERUMLAR VE DİĞER KAN FRAKSİYONLARI	452.209	641.905	186.739	83.888	354.072
300213	KARIŞIM OLMAYAN BAĞIŞIKLIK ÜRÜNLERİ; DOZLANDIRILMAMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞA UYGUN ŞEKİLDE AMBALAJLAN				9.478	
300215	DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞA UYGUN ŞEKİLDE AMBALAJLANMIŞ VEYA HAZIRLANMIŞ BAĞIŞIKLIK ÜRÜNLER	2.000	612.378	1.872.027	67.637	77.907
300219	BAĞIŞIKLIK SAĞLAYAN DİĞER ÜRÜNLER	480.049	257.358			
300220	İNSANLAR İÇİN KULLANILAN AŞILAR	18.920				
300230	VETERİNERLİKTE KULLANILAN AŞILAR	364.139	234.048			
300241	İNSANLAR İÇİN KULLANILAN AŞILAR			26.500		
300242	VETERİNERLİKTE KULLANILAN AŞILAR				2.714.364	7.438.277
300249	TOKSİNLER, MİKROORGANİZMA KÜLTÜRLERİ (MAYALAR HARİÇ) VE BENZERİ ÜRÜNLER; İNSANLAR İÇİN VE VETERİNERL			34.731	48.335	43.678
300259	HÜCRE KÜLTÜRLERİ (DEĞİŞTİRİLMİŞ OLSUN OLMASIN); HÜCRE TEDAVİSİ İÇİN OLANLAR HARİÇ					1.465
300290	İNSAN KANI, TEDAVİ/KORUNMA/TEŞHİS İÇİN HAYVAN KANI, DİĞER AŞILAR, TOKSİNLER, MİKROORGANİZMA KÜLTÜRLE	7.565.577	3.803.608	6.453.250	46.188	7.072
300320	TEDAVİDE VEYA KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE BİRBİRLERİYLE KARIŞTIRILMIŞ ANTİBİYOTİK İÇEREN İLAÇLAR (DO		11.399	494		
300390	TEDAVİDE/KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE BİRBİRLERİYLE KARIŞTIRILMIŞ DİĞER İLAÇLAR (DOZLANDIRILMAMIŞ VEY	2.071				
300410	PENİSİLİNİK ASİT BÜNYELİ PENİSİLİNLER VEYA TÜREVLERİ, STREPTOMİSİNLER VEYA TÜREVLERİNİ İÇEREN İLAÇLA	77	57.270	16.320		
300420	ANTİBİYOTİKLERİ İÇEREN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞ İÇİN AMBALAJLANMIŞ)	3.272.542	18.055.188	5.463.196	500.890	498.379
300431	İNSÜLİN İÇEREN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞ İÇİN AMBALAJLANMIŞ)	207.057	13.476.467	34.003.496	56.526.411	72.267.498
300432	BÖBREKÜSTÜ BEZİ HORMONLARINI, TÜREVLERİNİ VE YAPISAL BENZERLERİNİ İÇEREN İLAÇLAR; DOZLANDIRILMIŞ VEY	61.632	909.228	413.702	307.246	298.187
300439	HORMONLARI VEYA 29.37 POZİSYONUNDAKİ DİĞER ÜRÜNLERİ İÇEREN VE HORMON OLARAK KULLANILAN (ANTİBİYOTİK	1.297.886	5.810.986	4.597.504	2.488.329	7.557.049

300449	ALKALOİDLERİ VEYA TÜREVLERİNİ İÇEREN DİĞER İLAÇLAR; DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞ İÇİN AMBALAJ		3.036	59.424		9.000
300450	VİTAMİNLERİ VEYA 29.36 POZİSYONUNDAKİ DİĞER ÜRÜNLERİ İÇEREN DİĞER İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAK	208.487	1.515	22.475	3.159	
300490	TEDAVİDE VEYA KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE KARIŞIK OLAN VEYA KARIŞIK OLMAYAN DİĞER İLAÇLAR; DOZLANDIR	14.360.006	50.560.318	29.583.307	17.762.760	2.666.215
300510	TIPTA, CERRAHİDE, DİŞÇİLİKTE VEYA VETERİNERLİKTE KULLANILAN YAPIŞKAN SARGILAR VE YAPIŞKAN TABAKASI O	1.589.722	2.082.482	839.543	580.458	444.238
300590	ECZACILIK MADDELERİ EMDİRİLMİŞ VEYA KAPLANMIŞ PAMUKLAR, GAZ BEZLERİ, BANDAJLAR VB. (YAPIŞKAN OLANLAR	1.743.730	161.707	119.818	100.080	110.194
300610	CERRAHİ DİKİŞLER İÇİN STERİL KATGÜTLER, BENZERİ DİKİŞ MALZEMELERİ, STERİL DOKU YAPIŞTICILAR, LAMİNARY	28.388	17.717	35.872	54.191	154.725
300620	KAN GRUPLARININ/KAN FAKTÖRLERİNİN TAYİNİNE MAHSUS REAKTİFLER	33.344	164.077			
300640	DİŞÇİ ÇİMENTOLARI, DİĞER DİŞ DOLGU MADDELERİ, KEMİKLERİN TEDAVİSİNDE KULLANILAN ÇİMENTOLAR	12.919	13.828	153.397	183.766	83.214
300650	İLK YARDIM KUTULARI VE SETLERİ	190	89	4.128	177	4.155
300660	ESASİ HORMON, 29.37 POZİSYONUNUN DİĞER ÜRÜNLER VEYA SPERMİSİT OLAN GEBELİĞİ ÖNLEYİCİ KİMYASAL MÜSTAH				58.165	
300670	TIPTA VEYA VETERİNERLİKTE, CERRAHİ OPERASYONLAR YA DA FİZİKSEL MUAYENELER İÇİN JEL MÜSTAHZARLARI	36.764	32.594	27.802		
Toplam		31.739.351	96.907.198	83.913.725	81.535.522	92.015.325

3.2 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Miktar-kg)

GTIP Altılı Kodu	GTIP Altılı Adı	2020	2021	2022	2023	2024
300190	TEDAVİDE KULLANILAN KURUTULMUŞ GÜDDELER VE DİĞER ORGANLAR, HEPARİN VE TUZLARI, İNSAN VEYA HAYVAN MEN	1.910				
300212	ANTİSERUMLAR VE DİĞER KAN FRAKSİYONLARI	476	4.712	7.300	122.300	12.696
300213	KARIŞIM OLMAYAN BAĞIŞIKLIK ÜRÜNLERİ; DOZLANDIRILMAMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞA UYGUN ŞEKİLDE AMBALAJLAN				6	
300215	DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞA UYGUN ŞEKİLDE AMBALAJLANMIŞ VEYA HAZIRLANMIŞ BAĞIŞIKLIK ÜRÜNLER	1	751.413	813.930	224	52
300219	BAĞIŞIKLIK SAĞLAYAN DİĞER ÜRÜNLER	6.829	6.198			
300220	İNSANLAR İÇİN KULLANILAN AŞILAR	33				
300230	VETERİNERLİKTE KULLANILAN AŞILAR	7.275	7.640			

300241	İNSANLAR İÇİN KULLANILAN AŞILAR			5.573		
300242	VETERİNERLİKTE KULLANILAN AŞILAR				51.008	96.678
300249	TOKSİNLER, MİKROORGANİZMA KÜLTÜRLERİ (MAYALAR HARİÇ) VE BENZERİ ÜRÜNLER; İNSANLAR İÇİN VE VETERİNERL			107	121	141
300259	HÜCRE KÜLTÜRLERİ (DEĞİŞTİRİLMİŞ OLSUN OLMASIN); HÜCRE TEDAVİSİ İÇİN OLANLAR HARİÇ					7
300290	İNSAN KANI, TEDAVİ/KORUNMA/TEŞHİS İÇİN HAYVAN KANI, DİĞER AŞILAR, TOKSİNLER, MİKROORGANİZMA KÜLTÜRLE	97.922	293.423	52.800	465	17
300320	TEDAVİDE VEYA KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE BİRBİRLERİYLE KARIŞTIRILMIŞ ANTİBİYOTİK İÇEREN İLAÇLAR (DO		65	3		
300390	TEDAVİDE/KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE BİRBİRLERİYLE KARIŞTIRILMIŞ DİĞER İLAÇLAR (DOZLANDIRILMAMIŞ VEY	10				
300410	PENİSİLANİK AŞİT BÜNYELİ PENİSİLİNLER VEYA TÜREVLERİ, STREPTOMİSİNLER VEYA TÜREVLERİNİ İÇEREN İLAÇLA	1	6.137	1.100		
300420	ANTİBİYOTİKLERİ İÇEREN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞ İÇİN AMBALAJLANMIŞ)	18.931	352.085	326.533	28.414	30.269
300431	İNSÜLİN İÇEREN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞ İÇİN AMBALAJLANMIŞ)	1.705	25.661	74.462	113.413	138.696
300432	BÖBREKÜSTÜ BEZİ HORMONLARINI, TÜREVLERİNİ VE YAPISAL BENZERLERİNİ İÇEREN İLAÇLAR; DOZLANDIRILMIŞ VEY	816	23.441	7.260	10.056	9.514
300439	HORMONLARI VEYA 29.37 POZİSYONUNDAKİ DİĞER ÜRÜNLERİ İÇEREN VE HORMON OLARAK KULLANILAN (ANTİBİYOTİK	300.503	769.968	462.929	20.644	13.036
300449	ALKALOİDLERİ VEYA TÜREVLERİNİ İÇEREN DİĞER İLAÇLAR; DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAKENDE SATIŞ İÇİN AMBALAJ		35	57		2.250
300450	VİTAMİNLERİ VEYA 29.36 POZİSYONUNDAKİ DİĞER ÜRÜNLERİ İÇEREN DİĞER İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ VEYA PERAK	4.310	225	181	254	
300490	TEDAVİDE VEYA KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE KARIŞIK OLAN VEYA KARIŞIK OLMAYAN DİĞER İLAÇLAR; DOZLANDIR	345.189	7.914.124	6.237.267	5.566.478	241.591
300510	TIPTA, CERRAHİDE, DIŞÇILIKTA VEYA VETERİNERLİKTE KULLANILAN YAPIŞKAN SARGILAR VE YAPIŞKAN TABAKASI O	155.264	85.298	88.458	105.217	70.342
300590	ECZACILIK MADDELERİ EMDİRİLMİŞ VEYA KAPLANMIŞ PAMUKLAR, GAZ BEZLERİ, BANDAHLAR VB. (YAPIŞKAN OLANLAR	28.461	32.787	19.194	19.399	10.723
300610	CERRAHİ DİKİŞLER İÇİN STERİL KATGÜTLER, BENZERİ DİKİŞ MALZEMELERİ, STERL DOKU YAPIŞTICILAR, LAMİNARY	2.149	1.224	128	133	280
300620	KAN GRUPLARININ/KAN FAKTÖRLERİNİN TAYİNİNE MAHSUS REAKTİFLER	478	1.189			
300640	DIŞÇI ÇİMENTOLARI, DİĞER DIŞ DOLGU MADDELERİ, KEMİKLERİN TEDAVİSİNDE KULLANILAN ÇİMENTOLAR	1.376	3.065	2.867	2.773	7.883
300650	İLK YARDIM KUTULARI VE SETLERİ	9	17	767	25	595
300660	ESASI HORMON, 29.37 POZİSYONUNUN DİĞER ÜRÜNLER VEYA SPERMİSİT OLAN GEBELİĞİ ÖNLEYİCİ KİMYASAL MÜSTAH				2.800	

300670	TIPTA VEYA VETERİNERLİKTE, CERRAHİ OPERASYONLAR YA DA FİZİKSEL MUAYENELER İÇİN JEL MÜSTAHZARLARI	5.320	2.097	2.725		
Toplam		978.968	10.280.804	8.103.641	6.043.730	634.770

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Sektörün en önemli sivil toplum kuruluşu olan İran İlaç Endüstrisi Sendikası “**2024-İran İlaç Üreticileri Firma Rehberi**”nde sektörün önde gelen 49 firmasına dair detaylı verilere yer verilmiştir. Sözkonusu Firma Rehberi **incelendiğinde 49 önde gelen firmadan 21’inin Tahran’da 10’unun Tahran’a komşu ve 50 km mesafedeki Albroz eyaletinde bulunduğu** tespit edilmiştir. Bu haliyle **insani amaçlı ilaç üretiminde Tahran ve çevresi İran’ın merkezi** konumundadır. Ayrıca **2016 yılında** İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan “İnsani Amaçlı İlaç Raporu”na rapor kapsamına alınan İran genelindeki **93 faal üretim biriminden 42’si Tahran, 14’ü Albroz** eyaletinde bulunmaktadır. Eyaletlerdeki üretim birimlerinin üretim miktarları ve oranları yine ilgili tablolardan incelenebilir.

İran’da Eyaletlere Göre İnsani Amaçlı Üretim Birimi Sayıları ve Kapasiteleri (2016)

Eyalet	Ürün Şekli	Birim Sayısı	Kapasite (Milyon Adet)	Toplam Birim İstihdamı
Doğu Azerbaycan (3 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	2	1.883	796
	Kapsül	1	2.254	
	İğne	1	378	
	Şurup ve Süspansiyon	1	20,8	
	Viyal	1	70	
	Serum ve damıtılmış su	1	90	
	Doldurulmuş şırınga	1	108	
Batı Azerbaycan (1 Üretim Birimi)	Kapsül	1	180	9
Ardabil (1 Üretim Birimi)	Serum ve damıtılmış su	1	10	18
İsfahan (3 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	3	1.218	911
	Kapsül	3	1.251	
	İğne	1	20	
	Şurup ve Süspansiyon	3	59,3	
	Merhem, krem, jel, Losyon ve kalem	1	7	
	Damla	2	25,6	
	Sprey	1	5	
	Hap (Tablet)	2	2.318	
	Kapsül	1	624,7	

Alborz (14 Üretim Birimi)	Şurup ve Süspansiyon	1	10	2050
	Merhem,Krem,Jel, Losyon ve kalem	1	41.2	
	Damla	1	6	
	Fitil	1	19.8	
	Doldurulmuş şırınga	2	1.4	
	Yüzeysel Solüsyon İlacı	2	3	
	Dezenfektan solüsyonu	1	0,4	
	Sprey	1	35	
	Poşet ve Toz	3	16,2	
	Viyal	3	4,2	
Eyalet	Ürün Şekli	Birim Sayısı	Kapasite (Milyon Adet)	Toplam Birim İstihdamı
Tehran (42 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	35	19.355	8791
	Kapsül	24	8.016	
	İğne	8	445	
	Şurup ve Süspansiyon	26	1.011	
	Merhem,Krem,Jel, Losyon ve kalem	20	333	
	Damla	12	162	
	Fitil	5	102	
	İlacı Poşet ve Toz	7	131,7	
	Viyal	5	194,2	
	Serum ve damıtılmış su	3	82,3	
	Yüzeysel Solüsyon	10	22	
	Dezenfektan solüsyonu	3	12,6	
	Sprey	3	12,7	
	Kartuş	2	38,2	
Chaharmahal Bakhtiyari (1 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	1	18,3	34
Khorasan Razavi (4 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	3	330	498
	Kapsül	1	60	
	İğne	1	4,3	
	Viyal	1	20,3	
	Serum ve damıtılmış su	1	88,2	

	Yüzeysel Solüsyon	1	0,03	
	Hemodiyaliz Solüsyon	1	3,6	
Semnan (2 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	1	20	
	Merhem,Krem,Jel, Losyon ve kalem	1	2,5	
	Yüzeysel Solüsyon	1	9,6	
	Dezenfektan solüsyonu	1	9,6	
Eyalet	Ürün Şekli	Birim Sayısı	Kapasite (Milyon Adet)	Toplam Birim İstihdamı
Fars (1 Üretim Birimi)	İğne	1	25	
	Damla	1	2,5	
	Serum ve damıtılmış su	1	48	
	Yüzeysel Solüsyon	1	40	
Gazvin (2 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	2	767	
	Kapsül	1	60	
	İğne	2	74	
	Şurup ve Süspansiyon	1	632	
	Merhem,Krem,Jel, Losyon ve kalem	1	1,3	
	Damla	1	0,01	
	Viyal	1	19,2	
	Sprey	1	0,5	
	Yüzeysel Solüsyon	1	1	
Qom (2 Üretim Birimi)	Fitil	1	40	
	Viyal	1	0,4	
	Doldurulmuş şırınga	1	7	
	Sprey	1	0,05	
Kerman (1 Üretim Birimi)	Viyal	1	76	
Kermanshah (1 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	1	254,6	
	Kapsül	1	70,7	
	İğne	1	9,1	
	Damla	1	5	
Golestan (2 Üretim Birimi)	Dezenfektan solüsyonu	1	52	
	Viyal	1	0,002	
İL	Ürün Şekli	Birim Sayısı	Kapasite (Milyon Adet)	Toplam Birim İstihdamı

Gilan (5 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	2	1.704	991
	Kapsül	1	58,3	
	İğne	2	107	
	Şurup ve Süspansiyon	1	11,6	
	Merhem,Krem,Jel, Losyon ve kalem	1	143,3	
	Damla	1	27,7	
	Fitil	2	108	
	Yüzeysel Solüsyon	2	3,9	
	Dezenfektan solüsyonu	1	2,3	
	Hemodiyaliz Solüsyon	1	1	
Lorestan (1 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	1	5.233	424
	Kapsül	1	1.020	
	İğne	1	294	
	Şurup ve Süspansiyon	1	1.300	
	Viyal	1	39,9	
Merkezi (5 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	2	1800	301
	Kapsül	2	961,3	
	Şurup ve Süspansiyon	3	34,4	
	Merhem,Krem,Jel, Losyon ve kalem	2	67,6	
	Damla	1	153,8	
	Viyal	2	17,9	
	Yüzeysel Solüsyon	1	25	
	Hemodiyaliz Solüsyon	1	0,014	
Hamedan (1 Üretim Birimi)	Hap (Tablet)	1	679,2	124
	Kapsül	1	0,4	
	Şurup ve Süspansiyon	1	4	
	Dezenfektan solüsyonu	1	50,1	
	Hemodiyaliz Solüsyon		6	
Yezd (1 Üretim Birimi)	Viyal	1	11	100
	Doldurulmuş şırınga	1	2	
Toplam (93 Üretim Birimi)	17 İlaç Şekli	-	57.100	15.962

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

İran'daki ilaç şirketleri ne tamamen özel ne de tamamen devlete bağlı şirketlerdir. Bununla birlikte, devlet görünüşte özel bazı İran ilaç şirketlerini destekliyor. Başka bir deyişle, devlet özel sektörün başlıca rakibi konumundadır ve bu durum bir tür devlet tekeli yaratmıştır.

Devrimden sonra neredeyse tüm büyük ilaç şirketleri hükümet tarafından devralındı. İlaç şirketlerinin çoğunlukla uluslararası sahipler tarafından işletildiği için devralma durumu, birçok ürünün ithalatına kısıtlamalar getirilmesine yol açtı. Bu sınırlamanın yanı sıra döviz sıkıntısıyla da başa çıkmak için hükümet, yerel olarak üretilecek temel ilaçların bir listesini geliştirdi.

Aslında İran'daki modern ilaç endüstrisi, çokuluslu ilaç şirketlerinden ürün ve proses lisansı alarak ve API ithal edip bunları yerel olarak formüle ederek faaliyetine başlamıştır. Yaklaşık 70 yıl önce özel sektör tarafından ilk modern İran ilaç şirketi kurulmuştur.

Son yıllarda ilaç sanayisi yeni ilaçların üretimine yönelik uluslararası şirketlerle ortak projelere başlamıştır. Ancak hükümet halen fiyatlandırma ve kalite güvencesi alanında genel kontrolü elinde tutmaktadır. Dağıtım sistemi, geleneksel olarak bireysel mülkiyete sahip tesislerden oluşan yapı olarak, yıllar içinde bozulmadan kalmıştır.

Sektörün özelleştirilmesine yönelik ulusal planın uygulanmasına rağmen, yerel ilaç pazarının büyük çoğunluğu hala yarı resmi kuruluşlar tarafından yönetilmektedir. Tahran Menkul Kıymetler Borsası Teknoloji Yönetimi'ne (TSETMC) göre, aşağıdaki üç şirket İran yerel ilaç pazarının %50'sinden fazlasını elinde tutmaktadır.

- **Tamin İlaç Yatırım Şirketi (TPICO)**, 2003 yılında kurulmuş olup, İran'da yaklaşık 8.000 çalışanı ile 30 ilaç şirketini yönetmektedir. Ülkedeki aktif ilaç bileşenleri pazarının %70'ine, mamul ilaçların %30'una ve dağıtım ağlarının %40'ına sahiptir.
- **Barekat İlaç Şirketi**, İran Dini Lideri'ne bağlı olarak 2010 yılında kurulan bir şirket, İran'daki 25 ilaç şirketini yönetiyor. Ülkenin temel ilaç ihtiyacının yüzde 14'ünü karşılıyor ve 700 çeşit ürün üretmektedir.
- **Shafadaru Corporation**, Devlete ait bir banka olan Bank Melli'ye bağlı bir ilaç şirkettir.

Dolayısıyla son yıllarda özel ilaç şirketlerinin İran'da pazar payı artmış olmasına rağmen, İran ilaç pazarındaki payları hala %50'nin altındadır.

2020 yılında yapılan IFDA (İran Food and Drug Administration)'nın bir raporunda İran'da 185 üretici, 232 ithalatçı ve 50 dağıtıcı şirket olduğuna yer verilmiştir.

Üretim: Hükümet, İran'ın zaten önemli olan ilaç üretim kapasitesini artırmayı planlıyor. İran Hükümeti, yaptırımlar sonrası stratejisi kapsamında, patentli ilaçların üretimine yönelerek, çoğunlukla jenerik ilaç üreten firma tabanını genişletmek istemektedir. Ancak İran'da ilaç üretimi, isterse hükümetin kendi tesislerinde, isterse ortaklarının tesislerinde yapılsın, ilaç üretimi belli kültürel kurallara uyması gerekmektedir. Örneğin, seçilen ilaçların ve dozaj önerilerinin helal kurallarına uyumlu olması ve hasta bilgilerinin İngilizce ve Farsça olarak sağlanması gerekmektedir.

İthalatçı firmalar: Bunlar çoğunlukla büyük yerel ilaç gruplarının yan kuruluşlarıdır. Bunlar yerel uzmanlık fırsatlarından yararlanarak önemli teklifler sunumaktalar. Ürünün yerli üretim eşdeğeri olup olmamasına bağlı olarak ithalat vergileri ve gümrük vergileri %0 ile %65 arasında değişmektedir.

Dağıtım: İlaç ürünlerinin dağıtımı ağırlıklı olarak altı devlet şirketi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, pazara giren daha küçük özel dağıtım şirketlerin sayısı artmakta ve şu anda yaklaşık 20 tanesi faaldır. Daro Pakhash, ilaç dağıtım şirketi olarak hem yerli hem de ithal ürünleri dağıtımıyla ilaç dağıtım firmalar arasında, yüzde 25'lik payla pazar ile lideri konumunda yer almaktadır. Toplamda en büyük 10 ilaç dağıtımının pazar payı %75'tir. Bu düzeydeki konsolidasyon, mevcut yerel ağların değerlendirilmesini cazip bir seçenek haline getiriyor.

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri

- **İran İnsani Amaçlı İlaç Üreticileri Sahipleri Sendikası**

<http://syndipharma.org>

2005 yılında kurulan bu sendikanın 2020 tarihi itibarıyla 101 ilaç üreticisi, 22 bağlı şirket, 14 ihracatçı ve 8 distribütör olmak üzere yaklaşık 150 üyesi bulunmaktadır. Adı geçen sendika ilaç sektöründe aşağıda belirtilen amaçlar çerçevesinde yönetici rolünü üstlenmektedir.

- 1- İnsani amaçlı ilaç üretiminin örgütlenmesi
- 2- Ürünlerin kalitesinin iyileştirilmesi
- 3- İhracatı teşvik etmek
- 4- Tüketici pazarları hakkında, arz, talep, fiyatlar gibi bilgileri sağlamakla pazarlama çalışmalarının sürekli olmasını sağlamak
- 5- İlaç üreticilerinin çıkarlarını korumak
- 6- Küresel pazarlara erişimlerine yardımcı olmak
- 7- Uygun yatırım fırsatlarının sağlanması
- 8- İlaç üretimine ilişkin ilgili standartların geliştirilmesine katılmak ve bunları denetlemek.

- **İran İlaç İthalatçıları Birliği**

<https://sippi.org/>

İran İlaç İthalatçıları Sendikası, 2006 yılında ilaç ithalatının zamanında yapılmasını organize etmek, ilaç ve tedavi aktivistleri arasındaki iletişimi teşvik etmek ve güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Sağlık Bakanlığı ve Tıp Eğitimi Bakanlığı ile diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla ilişkiler kurmak, hastaların ilaç gereksinimlerini karşılamak, ayrıca ortak girişimlere başlatarak paydaşların bilimsel ve pratik deneyimlerinden yararlanmasını doğrultusunda kurulan bir teşkilattır. Bu sendika, İran Ticaret, Sanayi ve Madenler Oda Kanunu'nun 5. maddesinin (k) fıkrası uyarınca kurulmuş olup, şu anda 70'ten fazla üyesi bulunmaktadır.

- **İran İlaç Hammaddesi (API) Kimyasalları ve İlaç Paketleme Üreticileri Sendikası**

<https://cpsynd.com/>

2016 yılında kurulan bu sendika üyelerinin ilgi alanlarını takip edebilecekleri bir ağ oluşturmak amacıyla kurulmuştur. İlaçların Etkin Bileşen (Active Pharmaceutical Ingredient-API'leri) üreticileri, kimyasal üreticileri, ilaç ambalaj malzemeleri üreticileri ve ekipman ve ilgili endüstrilerin üreticileri İran'ın İlaç Hammaddesi, Kimyasal ve İlaç Paketleme Sendikası üyeleridir.

4.2.2 İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

- İran Gıda ve İlaç İdaresi tarafından oluşturulan ve <https://publicbi.fda.gov.ir/> linkinde kayıtlı veritabanından İran’da ilaç ve etken maddelere dair tüm yerli üretici, dağıtıcı firmalar, firmalara ve ilaçlara göre perakende satış rakamları, ülkelere göre ithalat ve etken maddelere göre hangi firmanın hangi ilaçları ürettiğine dair bilgilere ve sair verilere ulaşma imkanı vardır. Sektörde şeffaflığı sağlamak amacıyla oluşturulan veritabanına giriş sayfasında yer alan “username” “password” ile giriş sağlanabilir. <https://publicbi.fda.gov.ir/> linkinde kayıtlı veritabanı tıbbi teçhizatlarla dair de geniş veri sunmaktadır.
- **İran İnsani Amaçlı İlaç Üreticileri Sahipleri Sendikası tarafından hazırlanmış “İran İlaç Firmaları Rehberi-2024” toplam**
https://ticaret.gov.tr/data/620ccbd713b87642c457ec20/Iranain%20Pharmaceutical2024%20%20ompanies%20Directory_240308_082255.pdf
- <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirluk-raporlari/firma-listeleri>

4.3 Sektördeki Önemli Fuarlar

İRAN PHARMA

İran İnsani Amaçlı İlaç Üreticileri Sahipleri Sendikası 2014 yılından bu yana her yıl Tahran’da “İRAN PHARMA” fuarı (<https://iphexpo.com/en/>) düzenlemektedir. “İRAN PHARMA” ilaç sektöründe İran’da gerçekleştirilen ihtisas fuarlarından biridir. Bu EXPO’un amacı, İran ilaç endüstrisinin kabiliyetlerini ve potansiyellerini tanıtmaktır. Buna ilaveten ilaç sektöründeki son değişimleri ve gelişmeleri sunmak yeni pazarları tanımak ve teknoloji transferi için gerekli platformları hazırlamaktır.

PHARMEX

İran’ın İlaç Hammaddesi, Kimyasal ve İlaç Paketleme Sendikası tarafından her yıl Tahran’da “PHARMEX” fuarı (<https://pharmex.me/en/>) düzenlemektedir. Bu fuarın üç ana sektörü; Pharma Pack, API’ler ve Pharma Tech sektörleridir.

İRAN HEALTH EXHIBITION

Her yıl Tahran Uluslararası Fuar Merkezi’nde düzenlenen uluslararası sektör fuarıdır. (<https://iranhealth.org/en/>)

4.4 Sektörde Pazara Giriş ve Standartlar

İran Sağlık Bakanlığı'nın bir alt birimi olan İran Gıda ve İlaç Kurumu (IFDA), biyolojik ve bitkisel ürünler de dahil olmak üzere İran ilaç sektörünün yönetimi ve düzenlenmesinden sorumludur. İran'ın ulusal düzenleyici sistemi iki ana sektörden oluşur; ilaç işleri ve ulusal kontrol laboratuvarı. İlki, ilaçların üretimi, dağıtımı ve ithalatının denetiminden sorumludur. İkincisi, ilaçların kalitesini, kökenini vb. kontrol eder.

İran'da ilaçların pazarlanması için en temel ve en önemli gereklilik ilaçların kayıt işlemidir. İlk olarak, İran İlaç Seçim Komitesi, İran İlaç Listesi'ne (IDL) (4. Kalkınma Planı'nın 93. maddesi uyarınca doktorlar IDL'de olmayan ilaçları reçete etmemeleri yönünde çağrıda bulunuluyor.) dahil edilecek yeni ilaçların güvenliği, etkililiği ve maliyet etkinliği temeli üzerinden değerlendirir. Kayıt işlemi 1 yıl veya daha uzun sürebilir. Ancak süreç her zaman net ve açıklanan yönergelere dayalı olmamaktadır. Zira İran sistemi yeni pazara girmek isteyenler için hem fırsatlar hem de engeller sunan kendine özgü özellikler sergilemektedir. Bu nedenle bu pazara girecek olanların İran yapısı hakkında derin bir bilgi edinmek de dahil olmak üzere kapsamlı hazırlık yapması, karar vericiler, kilit paydaşlar ve piyasa oyuncularıyla iyi ilişkiler geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. **İran İlaç listesinde (IDL) yerli üretim eşdeğeri (ithal ikamesi) bulunan jenerik ilaçların ithalatına resmi olarak izin verilmemektedir.** Örneğin ilaç arz yetersizliği sırasında bile ilaç ithalat muafiyetleri nadiren verilmektedir. Bunda, atıl kapasitesi bulunan İranlı firmaların dönemsel arz yetersizliği görülen ilaçları hızlı bir şekilde üretme kabiliyeti de etkili olmaktadır. Halihazırda dünyada en çok satılan ilaçların etken maddelerinin (Active Pharmaceutical Ingredient-API'lerinin) %70'i IDL'de listelenmektedir. Bununla birlikte, tip-1 diyabet tedavisinde kullanılan İnsülin lispro (patentsiz) ve makula dejenerasyonu ile metastatik kolorektal kanser tedavisinde kullanılan Aflibercept (patentli) gibi dikkate değer istisnalar da bulunmaktadır. Ayrıca İran Sağlık Sigortası Yüksek Konseyi (SCOHI) İran IDL'de yer alan ilaçları değerlendirir ve onaylanması halinde ulusal sağlık sistemine dahil eder. Bu Konsey, hangi ilaçların maliyetlerinin hangi düzeyde karşılanacağına karar verir. İran'da satılan ilaçların büyük bir kısmının sağlık sigortası kapsamında olması sebebiyle, İran Sağlık Sigortası Yüksek Konseyi tarafından kapsama ve güvence altına alınması güçlü bir rekabet avantajı sağlamaktadır. Reçetesiz satılan ürünler de dahil olmak üzere yaklaşık 400 ürün geri ödeme-sigorta kapsamındadır. Sigorta sağlayanlar masrafların yüzde 70'ini veya yüzde 90'ını ödemektedir. 4 sağlık sigorta şirketi bu hizmetlerin sahibi veya sözleşmeli şirketi olup üyelerinin tedavi masraflarının tamamını karşılamaktadır.

İnsani Amaçlı İlaça İlişkin Uluslararası standartlar

Sıra	Standart / Sertifika	Konu
1	GMP (iyi üretim prensipleri)	Ürünün tüm üretim sürecinin kalite şartlarına ve standartlarına uygun olarak üretilmesini sağlaması yönünde denetime tabi tutmak.
2	BNF, USP (Farmakope ve Amerika ve İngiltere İlaç Bilgisi)	Piyasada bulunan ilaçların listesi, ilaç bilgileri, nasıl kullanılacağı, saklanacağı ve uygun analiz yöntemi ile birlikte, ilaç üretiminde referans olarak kullanılan bir listedir.

3	PIC/s (İlaç Denetleme Konvansyonu)	İlaç ticaret sürecini kolaylaştırmak amacıyla üye ülkelerde ilaç standartlarının ve gerekliliklerinin üretimini ve uygulanmasını denetleyen Uluslararası Denetleme Kurulu
4	IMS (Entegre Yönetim Sistemi , ISO, ISO 9001 ve 14001, OHSAS 18001 standartları içermektedir)	Belirli bir zaman dilimi içerisinde denetimler yapılarak elde edilen kalite yönetimi, çevre, güvenlik ve sağlık olmak üzere bir dizi standart oluşturmak

İran İlaç Ürünleri Kayıt Süreci

İlaç pazarına yeni girecek olan firmalar İran’da yerli bir firma ile ortak girişim şirketi olarak mı faaliyet göstereceklerini yoksa doğrudan ihracat mı yapacaklarını seçmelidir. İran içinde üretilen jenerik ilaçlar, yabancı muadillerinin ithalatının yasaklanması veya ağır gümrük vergilerine tabi olması nedeniyle çeşitli avantajlara sahiptir. IFDA kurallarına ve yönetmeliklerine göre, ithalatta belirli gümrük vergileri alınmakta olup arz açığı gibi bazı durumlarda bu vergi sıfırlatılarak ithalat teşvik edilebilmektedir. Yerli üretim, ya firmanın kendi tesislerinde veya ülke içi ortaklıklarla kurulan bir tesisde yapıldığı takdirde maliyet açısından da avantajlı olabilir. Ayrıca temel bir fikri mülkiyet koruması da sağlar.

Aşağıdaki yeni farmasötik ürünlerin kayıt süreci özetlenmiştir:

- **Onay**

İran'da ilaç satışı için, ister ithal edilmiş ister yerel olarak üretilmiş olsun, IFDA onayı ön koşuldur. Yeni ilaçların piyasaya sunulmasına yönelik başvuru süreci gelişmiş pazarlardakilere benzemekle birlikte daha az şeffaf ve daha fazla zaman alıcı olabilir. İlk adım, ilaç bilgisi, ithalat-ihracat ve izin belgelerinin sunulmasıyla ürünün kayıt altına alınmasıdır. İran konsolosluğunca onaylanan bu belgeler değerlendirilmek üzere yasal ve resmi komisyonlara iletilir. Piyasaya sunulacak ilaç ilgili komisyonlarca değerlendirildikten sonra başarılı olarak tamamlarsa ilacın adı İran İlaç Listesi’ne (IDL) eklenir. Bu süreç genellikle yaklaşık 1 yıl sürer. IDL’de önceden listelenmiş bir ilaç için onay isteniyorsa, ithal edilen versiyonun sadece IFDA akrediteli bir laboratuvar tarafından onaylanması yeterlidir.

- **Fikri Mülkiyet Hakları**

İran'da ilaçlar için çok az patent koruması mevcuttur. Mevcut mevzuata göre, ilaç formülleri ve bileşikler patentlenemiyor ve bu durum jenerik ilaçların yaygın bir şekilde yetkisiz olarak üretilmesine yol açmaktadır. Ancak İran’ın Dünya Ticaret Örgütü’ne üye olmak istemesi nedeniyle ülkenin DTÖ’nün patent koruma şartlarını benimsemesi gerektiğinden bu durumun DTÖ üyeliğinden sonra değişmesi muhtemeldir. Gerçekte fikri mülkiyet haklarını (IPR) koruma yasasının eksikliği uluslararası ilaç şirketleri için de bir endişe kaynağıdır. Pek çok uluslararası ilaç şirketi ürünlerinin İran da satılması için İranlı şirketlere bayilikler vererek İran'da faaliyet göstermektedir. İlginç olan bir durum bazı İranlı şirketler aynı zamanda birden fazla yabancı şirketi veya birbirlerine rakip yabancı şirketlerin temsilciliğini yapabilmektedir. İran’da markalar, İran marka siciline başarılı bir şekilde tescil edilmesi halinde hak sahibine koruma sağlamaktadır. Ayrıca mahkemeler de ihtilaf durumunda marka sahibinin haklarını mahkeme kararı ile teslim etmektedir. Bununla birlikte dünyada patent ile koruma altındaki bir ürünün taklidinin veya benzerinin İran’da yapılması halinde markadaki gibi bir resmi korumanın ne kadar uygulanabileceği belirsizliği bulunmaktadır.

- **Fiyatlandırma**

İlaç fiyatları IFDA'nın Fiyatlandırma Komisyonu tarafından belirlenmektedir. Üretici ve ithalatçıların her ilaç için katlandıkları masraflar tespit edilerek maliyetin üst sınırı da dikkate alınarak bir fiyat belirlenmektedir.

- **Geri ödeme**

Sağlık sigortaları, geri ödeme statüsündeki ilaçların maliyetinin %70'ini (ayakta tedavi gören hastalara verilen ilaçlar) veya %90'ını (yatan hastaya verilen ilaçlar) öder. Kalan tutar kullanıcılar tarafından ödenir. Çoğu ilaç, örneğin kanser ilaçları bu statüye sahiptir ancak Batı'da yaygın olarak kullanılan çok sayıda ilaç örneğin mide asidini gideren pantoprazol, bu statüye sahip değildir.

İran'ın bürokrasisi ve riskli hukuki ortamı nedeniyle doğrudan üretim varlığı kurmak yerine yerli şirketlerle ittifak kurmak daha mantıklı görünmektedir.

4.5 Sektörde Etiketleme ve Ambalajlama

Hükümet, İran'ın zaten önemli olan ilaç üretim kapasitesini artırmayı planlıyor. İran Hükümeti, yaptırımlar sonrası stratejisi kapsamında, patentli ilaçların üretimine yönelerek, çoğunlukla jenerik ilaç üreten firma tabanını genişletmek istemektedir. Ancak İran'da ilaç üretimi, isterse hükümetin kendi tesislerinde, isterse ortaklarının tesislerinde yapılsın, ilaç üretimi belli kültürel kurallara uyması gerekmektedir. Örneğin, seçilen ilaçların ve dozaj önerilerinin helal kurallarına uyumlu olması ve hasta bilgilerinin İngilizce ve Farsça olarak sağlanması gerekmektedir.

2015 yılında **İran İnsani Amaçlı İlaç Üreticileri Sahipleri Sendikası** başkanı tarafından yapılan bir açıklamada İran'ın ilaç paketlemede %100 kendi kendine yeterliliğe ulaştığı ifade edilmiştir.

4.6 Lojistik

İran lojistik altyapısına ilişkin detaylı verilere ulaşmak için Müşavirliğimizce hazırlanan <https://ticaret.gov.tr/data/620ccaa213b87642c457ec12/%C4%B0ran%20Lojistik%20%C3%9Clike%20Raporu%202024.pdf> linkinde kayıtlı İran Ülke Lojistik Raporu'na müracaat edilebilir.

4.7 Dağıtım Kanalları

İran'da yaklaşık 185 yerli ilaç üreticisi, 232 ilaç ithalatçısı ve 50 ilaç dağıtımıcısı şirket faaliyet göstermektedir ki bunlar pazara girecek çok uluslu şirketler için hızlandırıcı rol oynayabilir. İran'da hükümetin ulusal sigortalar aracılığıyla en büyük ilaç tüketicisi olması nedeniyle, bunların çoğu hükümet destekli yatırım şirketleriyle bağlantısı mevcuttur. Yeni ve nadiren reçete edilen ilaçlar ayrı olarak ithal edilmekte veya üretilmekte ve Kızılay Derneği, özel sektör ve/veya belirli rahatsızlıkları olan kişilere destek olmak amacıyla oluşturulmuş gönüllü derneklere bağlı özel depolar aracılığıyla satışa sunulmaktadır. (2020)

İlaç ürünlerinin dağıtımını ağırlıklı olarak altı devlet şirketi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, pazara giren daha küçük özel dağıtım şirketlerin sayısı artmakta ve şu anda yaklaşık 20 tanesi faaldır. Daro Pakhash, ilaç dağıtım şirketi olarak hem yerli hem de ithal ürünleri dağıtımıyla ilaç dağıtım firmalar arasında, yüzde 25'lik payla pazar ile lideri konumunda yer almaktadır.

Toplamda en büyük 10 ilaç dağıtımının pazar payı %75'tir. Bu düzeydeki konsolidasyon, mevcut yerel ağların değerlendirilmesini cazip bir seçenek haline getiriyor. (2020)

4.8 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

Ambargolar sebebiyle swift sistemi ile para transferleri yapılamadığından doğrudan satış şeklinde İran ile sınır ötesi e-ihracat imkanı bulunmamaktadır.

4.8.1 Ülkedeki Pazaryerleri

Firma Adı	Resmi E-posta Adresi	İnternet Sitesi	Yetkili iletişim bilgileri	Açıklama
Iran Center for E-Commerce Development	info@ecommerce.gov.ir	http://www.ecommerce.gov.ir/home.html		
DigiKala	info@digikala.com	https://www.digikala.com/	*Business Development Director:* Vahidreza Soleimani v.soleimani@digikala.com *Chief Commercial Officer (CCO):* Ahmad Naghavi ahm.Naghavi@digikala.com *International Business Development Senior Manager:* Yashar Nazmi Yashar.Nazmi@digikala.com *Commercial Platform Director:* Ali Fadaei Ali.Fadaei@digikala.com *Cross Border Business Development Manager:* Meysam Akbarimehr m.akbarimehr@digikala.com +989123721650	E-Ticaret'te İran'nın en büyük firmasıdır. Pazardan %85'lik payı olan firma, yurtdışı ile E-ticaret yapan/yapabilen tek firma konumundadır.
AsanPardakht (AP)	Branchrequest@asanpardakht.ir	https://asanpardakht.ir/	CEO Mehdi ŞEHİDİ Mehdi.shahidi@gmail.com +905550040000	Altyapısı uygun olup, E-ticaret'ini geliştirmek isteyen
Snapp Market	info@snapp.market	https://snapp.market/	Saba Armioun Asistan ve Tercüman +989128247917 Saba.Armioun@snapp.cab	Altyapısı uygun olup, E-ticaret'ini geliştirmek isteyen
Esam	support@esam.ir	https://esam.ir/		

Okala	info@okala.com	https://okala.com/		
Modiseh	support@modiseh.com	https://www.modiseh.com/		
Shixon	support@shixon.com	https://www.shixon.com/		
Iran E-Car		https://iranecar.com/		
Iran EMalls	support@iranecar.com	https://emalls.ir/		
Alibaba	ali@torob.ir	www.alibaba.ir		
Torob	info@torob.ir	https://torob.com/		
Taksabad	info@taksabad.com	https://taksabad.com/		
Zanbil	Info@zanbil.ir	https://www.zanbil.ir/		

4.8.2 İran Pazarı ile İlgili Diğer Genel Bilgiler

İran Pazar Bilgileri notunda İran’a dair genel ülke bilgilerine ulaşılabilir:

<https://ticaret.gov.tr/data/5ee096ae13b87625c823d0ba/%C4%B0RAN%20pazar%20bilgileri%202025.pdf>

4.9 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Pekçok ilaç pazarında olduğu gibi hastalar reçeteli ilaçların seçicisi değil tüketicisidir. Reçeteli ilaç ürünlerinin satış oranı yüksek olduğu İran için de bu durum tamamen geçerlidir. Ancak hastalar eczanelerde olduğu gibi sağlık sigortaları kapsamındaki geri ödenebilir statüdeki ilaçların sayısındaki düşüş nedeniyle reçetesiz satılan ilaçlar (OTC) pazarında da giderek artan bir karar alma gücüne sahiplerdir.

4.10 Sektörde Vergiler

İran ilaç ürünleri satışları KDV’den muaftır. Gümrük vergileri yukarıda “2.3”üncü bölümde tarife cetvelinde belirtilmiştir. Ayrıca Bunlar çoğunlukla büyük yerel ilaç gruplarının yan kuruluşlarıdır. Bunlar yerel uzmanlık fırsatlarından yararlanarak önemli teklifler sunumaktalar. Ürünün yerli üretim eşdeğeri olup olmamasına bağlı olarak ithalat vergileri ve gümrük vergileri %0 ile %65 arasında değişmektedir.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar

İran ithalat rejiminde ilaç en öncelikli olarak ithalatı yapılabilir kategorilerde yer almaktadır. Bunun anlamı İran devleti ilaç ithalatı yapmak isteyen firmalara ürünün ithal ikamesi yoksa ithalat için öncelikli olarak döviz tahsis edecektir. Bu haliyle her zaman İran’da ilaç ithalat talebi ve bu talebin karşılanması için mali kaynak bulunmaktadır.

(Not: İran sıkı bir kambiyo rejimi uygulamakta olup ülke döviz rezervlerinin en etkin kullanımı için ülke içerisinde üretilen, ithal ikamesi olan veya lüks görülen ürünlerin ithalatına izin vermemektedir. Ülke için zaruri addedilen ürünlerin ithalatına ise öncelikli olarak döviz tahsis edilmektedir.)

İran İthalat Rejiminde İlaç İthalatının Önem Sırası

6. İnsani Amaçlı İlaç Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

İnsani Amaçlı İlaç sektörü ambargolardan istisna tanınan bir alandır. İran bu sektörde net ithalatçı konumundadır. Diğer taraftan, ambargolar sebebiyle İranlı ilaç üreticileri modern teçhizat ve makine bulmakta zorluk çekmektedir. Yabancı firmalar yine ambargolar sebebiyle İran ile çalışmaktan imtina edebilmektedir.

Bu şartlar çerçevesinde, Türk firmaları;

- 1- Doğrudan İran'a ilaç satışı yapabilir.
- 2- İran'a kendi ürettiği ilaç etken maddesi veya ilaç hammaddelerini satabilir.
- 3- Türkiye üzerinden üçüncü ülkelerden temin ettiği ve ilaç üretiminde kullanılan maddeleri ihraç edebilir. (İran firmaları çok yoğun bir şekilde üçüncü ülkelerden temin ettiği ürünleri Türkiye üzerinden İran'a getirmektedir.)
- 4- İran'da şirket kurup Türkiye'den ithal edeceği hammaddeler ile kendi lisansı altında İran'da fason üretim yaparak iç pazarda satabilir. Nitekim Sanofi, Roche, Novo Nordisk gibi ilaç üretiminde dünyada önde gelen şirketler bu şekilde İran'da faaliyet göstermektedir.

7. Yaptırımlar Bağlamında İran İlaç Sektörünün Değerlendirilmesi

İlaç Sektöründeki Yaptırımlar

2012 Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası'nın 1245. maddesi İran'ın finans sektörüne geniş yaptırımlar getirdi ancak Amerikan Başkanın "tarımsal emtia, gıda, ilaç veya tıbbi cihazlar" üzerinde yaptırım uygulamasını yasakladı. ABD Hazine Bakanlığı 2013 yılında bu istisnaları teyit eden ayrıntılı bir rehber de yayınlamıştır.

Ancak yaptırımlardan daha önemlisi yaptırım listesinde yer almayan İranlı firmalarla ticaret yapılması, İran'da ortaklık veya işbirliği tesis edilmesidir. Zira ambargoların etrafından dolanmak isteyen İran devleti ve İranlı firmalar küresel ve İran içinde karmaşık bir yapı kurmuştur. Bu nedenle para transferlerine aracılık eden finans kuruluşları mal ve para transferlerinin yapıldığı kurum,

kuruluş, firma, taşımacı firma vs. ayrıntılı bilgi talep edebilmektedirler. Bu hususda ABD Dışışleri ve Hazine Bakanlıkları “**İran ile izin verilen ticaretin kolaylaştırılması ve daha fazla şeffaflık sağlanması**” için yeni bir mekanizma duyurmuştur. Bu mekanizma üzerinden hareket etmeyi seçen yabancı firmalar ve finans kuruluşları İranlı ortaklarıyla yaptıkları işlemler hakkında ayrıntılı raporlama yapmayı taahhüt ederek **"önerilen finans kanalının ABD yaptırımlarına maruz kalmayacağına dair Hazine'den yazılı onay"** talep edebilmektedirler.

Uluslararası dış ticaret verilerinin de gösterdiği gibi yaptırımlar ilaç ithalatını aksatmamaktadır. Sadece prosedürleri artırabilmektedir. Nitekim İran’ın en çok ithalat yaptığı ülkelerde AB ülkeleri ve ABD önde gelmektedir.

Bu yaptırımlar ve kısıtlamalar nedeniyle İran sanayi sektörü, yerel ilaç sanayisi de dahil olmak üzere, makine, teknoloji ve hatta bitmiş ürün ve API'lerin uygun bir şekilde tedarik edilmesi için karmaşık bir prosedürle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum esas olarak İran ilaç şirketlerinin tedarik ve sevkியatta uluslararası finansal kanallara erişimde yaşadıkları zorluklardan kaynaklanmıştır. Washington'la ters düşme korkusu nedeniyle birçok uluslararası banka, İran ile insani amaçlı olanlar da dahil olmak üzere her türlü finansal işlemi yapmaktan çekinebilmektedir.

Geçmiş yıllarda İsviçre İnsani Ticaret Düzenleme (the Swiss Humanitarian Trade Arrangement-SHTA) gıda, ilaç ve tıbbi sektörlerdeki İsviçre merkezli ihracatçı ve ticaret şirketlerinin, ABD Hazine Bakanlığı'nın hedefi olmadan ürünlerini İran'a satmalarına yardımcı olmuştur. Bu mekanizma yoluyla İran'a üç adet kanser ve organ nakil ilacı sevkiyatı Ocak-2020 tarihinde yapıldığı bilinmektedir.

Diğer taraftan yaptırımlara rağmen, İran, İran ithalat rejimi çerçevesinde ilaçları temel-hayati ürünler kategorisinde değerlendirerek ve ilaç ithalatında İranlı ithalatçılara sübvans edilmiş döviz tahsis ederek iç piyasada ilaç arz açığı oluşmasını engellemiştir. Bu kapsamda, 1402 İran yılında (21 Mart 2023 - 21 Mart 2024) sadece 30. Fasılda 1,541 milyar dolar ilaç ithalatı gerçekleştirmiştir.

8. Genel Değerlendirme

İran’da resmi sektör istatistikleri halihazırda ilaç satışları üzerinden tutulmaktadır. İran Gıda ve İlaç İdaresi tarafından oluşturulan ve <https://publicbi.fda.gov.ir/> linkinde kayıtlı veritabanından İran’da ilaç ve etken maddelere dair tüm yerli üretici, dağıtıcı firmalar, firmalara ve ilaçlara göre perakende satış rakamları, ülkelere göre ithalat ve etken maddelere göre hangi firmanın hangi ilaçları ürettiğine dair bilgilere ve sair verilere ulaşma imkanı vardır. Sektörde şeffaflığı sağlamak amacıyla oluşturulan veritabanına giriş sayfasında yer alan “username” ve “password” ile giriş sağlanabilir. <https://publicbi.fda.gov.ir/> linkinde kayıtlı veritabanı tıbbi teçhizatlarla dair de geniş veri sunmaktadır. Bu veritabanından derlenen bazı genel tablolar aşağıda sunulmaktadır.

İran’da 2023 yılında 3.143 milyar dolar değerinde yaklaşık 54 milyar adet ilaç satışı gerçekleşmiş olup ortalama birim ilaç perakende satış değeri 5,8 cent/dolar olmuştur.

Yaptırımlara rağmen, İran, İran ithalat rejimi çerçevesinde ilaçları temel-hayati ürünler kategorisinde değerlendirerek ve ilaç ithalatında İranlı ithalatçılara sübvans edilmiş döviz tahsis ederek iç piyasada ilaç arz açığı oluşmasını engellemiştir. Bu kapsamda, 1402 İran yılında (21 Mart 2023 - 21 Mart 2024) sadece 30. Fasılda 1,541 milyar dolar ilaç ithalatı gerçekleştirmiştir.

İstatisiklerde yaptırımlara rağmen İran’ın ABD ve Avrupa’dan ilaç ithalatına devam ettiği görünmektedir. Bu eğilim, ABD’nin insani ticaret olarak görülen sektörleri yaptırımlarından muaf tuttuğunun pratik örneği ve İran’ın ithalat talebinin bir şekilde karşılanabildiğinin göstergesidir.

Yaptırımların da etkisiyle, İran'dan döviz çıkışının azaltılması ve kendine yeterliliğin artırılması doğrultusunda İran içerisinde büyük bir ilaç üretim kapasitesi oluşturulmuştur. Bu kapasitenin ihracat için kullanılması da hedeflenmektedir. Ancak 1402 İran yılında (21 Mart 2023 - 21 Mart 2024) 30. Fasılda İran'ın 137 milyon dolar seviyesindeki ihracatı dikkate alındığında ülke ihracat hedefinde sınırlı bir gerçekleştirmeden söz edilebilir.

İran ilaç üretimini ve ihracatını artırmaya ve sektöre yatırım çekmeye çalışmaktadır. Bununla birlikte, önceki kısımlarda paylaşılan veriler ışığında İran çoğunlukla “generic ilaç”larda üretim kapasitesi oluşturmuştur. Generic ilaç hammaddeleri veya diğer ilaçlarda İran potansiyel bir alıcıdır.

İlaç ithalatının sadece üretim yetersizliğinden dolayı olmadığı belki aynı zamanda daha iyi ve kaliteli ilaç nedeniyle de ithalat yapıldığı anlaşılmaktadır. İlaç sentezinin sekiz aşamasının büyük çoğunluğunda İran'da sadece bir aşama gerçekleştirilmektedir. Bazen de sadece ambalajlamada yerli üretim payı bulunuyor.

İran'dan doğal gaz ithalatından kaynaklı olarak ülkemiz bankalarında biriken fonların ülkemiz ilaç ihracatı lehine kullanılabileceği değerlendirilmektedir. İlaç ihracatçısı firmalarımızın güvenli bir şekilde Türkiye kaynaklı bir fondan kendi hesaplarına SWIFT alma imkanı vardır.

İnsani Amaçlı İlaç sektörü ambargolardan istisna tanınan bir alandır. İran bu sektörde net ithalatçı konumundadır. Diğer taraftan, ambargolar sebebiyle İranlı ilaç üreticileri modern teçhizat ve makine bulmakta zorluk çekmektedir. Yabancı firmalar yine ambargolar sebebiyle İran ile çalışmaktan imtina edebilmektedir.

Uluslararası ticaret istatistikleri ile İran'ın yayınladığı dış ticaret verilerinin de gösterdiği gibi yaptırımlar ilaç ithalatını aksatmamaktadır. Sadece prosedürleri artırmaktadır. Nitekim İran'ın en çok ithalat yaptığı ülkelerde AB ülkeleri ve ABD önde gelmektedir

Bu şartlar çerçevesinde, Türk firmaları;

- 1- Doğrudan İran'a ilaç satışı yapabilir.
- 2- İran'a kendi ürettiği ilaç etken maddesi veya ilaç hammaddelerini satabilir.
- 3- Türkiye üzerinden üçüncü ülkelerden temin ettiği ve ilaç üretiminde kullanılan maddeleri ihraç edebilir. (İran firmaları çok yoğun bir şekilde üçüncü ülkelerden temin ettiği ürünleri Türkiye üzerinden İran'a getirmektedir.)
- 4- İran'da şirket kurup Türkiye'den ithal edeceği hammaddeler ile kendi lisansı altında İran'da fason üretim yaparak iç pazarda satabilir. Nitekim Sanofi, Roche, Novo Nordisk gibi ilaç üretiminde dünyada önde gelen şirketler bu şekilde İran'da faaliyet göstermektedir.

9. Yararlı Adresler

İran Sağlık Sistemindeki Elektronik İşlem Linkleri

Sıra	Açıklama	Link
1	Şirketlerin tescili ve teknik görevlilerin tescili	http://entities.ttac.ir
2	Elektronik lisans tescili ve verilme (çıkartma) sistemi	irc.fda.gov.ir
3	Politika oluşturma sistemi (ilgililerden görüş kabulü)	ttac.ir
4	Tüketim lisanslama sistemi	permit.ttac.ir
5	Helal sertifikasyon sistemi	irc.ttac.ir
6	İran Gıda ve İlaç İdaresinin Sigorta Kuruluşuyla İletişim Portalı	https://khedmat.fda.gov.ir
7	Ülke İlaç Bilgi Sistemi	http://irc.fda.gov.ir/nfi
8	Tedarik zincir sistemi	https://statisticsreports.ttac.ir
9	Destek sistemi	http://support.ttac.ir
10	Tedarik seviyesinde denetim sistemi	inspection.ttac.ir
11	İlaç ve tıbbi teçhizat vergi kayıt sistemi	adr.ttac.ir
12	Komite Yönetim Sistemi	commission.ttac.ir
13	Metabolik ve özel hastalara yönelik ilaç ve süttozu temini için kayıt ve yönetim sistemi	metabolic.ttac.ir
14	Eczane kuruluş ruhsatları ve teknik görevlileri kayıt ve düzenleme sistemi	pharmacy.fda.gov.ir
15	Laboratuvarlar Sistemi	fdlabnet.fda.gov.ir
16	Raporlama Sistemi	report.ttac.ir
17	Elektronik Yazışma Sistemi	https://office5.fda.gov.ir

10. Kaynakça

Resmi Kaynaklar:

İran İlaç ve Gıda İdaresi: <https://www.fda.gov.ir/en>

İran İlaç ve Gıda İdaresi İlaç ve Tıbbi Teçhizat Veritabanı: <https://publicbi.fda.gov.ir/>

İran İstatistik Kurumu: <https://amar.org.ir/>

İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı Raporları: https://www.mimt.gov.ir/fa/general_content/138283.html

İran Gümrük İdaresi İstatistik Kayıtları:

https://www.irica.ir/web_directory/55335-%D8%A2%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%B3%D8%A7%D9%84%DB%8C%D8%A7%D9%86%D9%87.html

İran Merkez Bankası: https://cbi.ir/default_en.aspx

İran Merkez Bankası: <https://cbi.ir/showitem/19849.aspx>

İran Gümrük Tarife Cetveli (üyelik istemektedir): <https://hscodeing.ir/Users/Login>

Türkiye Ticaret Bakanlığı İran Müşavirlik Raporları Sekmesi:

<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirlik-raporlari>

Akademik Kaynak:

<https://journals.plos.org/plosone/article/file?id=10.1371/journal.pone.0214783&type=printable>

Sektörel Dernekler ve Fuarlar:

<http://syndipharma.org>
<https://siphi.org/>
<https://cppsynd.com/>
<https://iphexpo.com/en/>
<https://pharmex.me/en/>
<https://iranhealth.org/en/>

ABD Yaptırımlarına Dair Kaynaklar:

https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/ndaa_publaw.pdf
https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/hum_exp_iran.pdf
<https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm804>
https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/iran_humanitarian_20191025.pdf